ЧЕЛЯДЬ СЬЫЛАН-КЫВЪЯС ДА МОЙД-КЫВЪЯС

Местный
совет обсудил
мероприятия

КОМИ
КНИЖНОЙ
ИЗДАТЕЛЬСТВО
СЫКТЫВКАР
1969

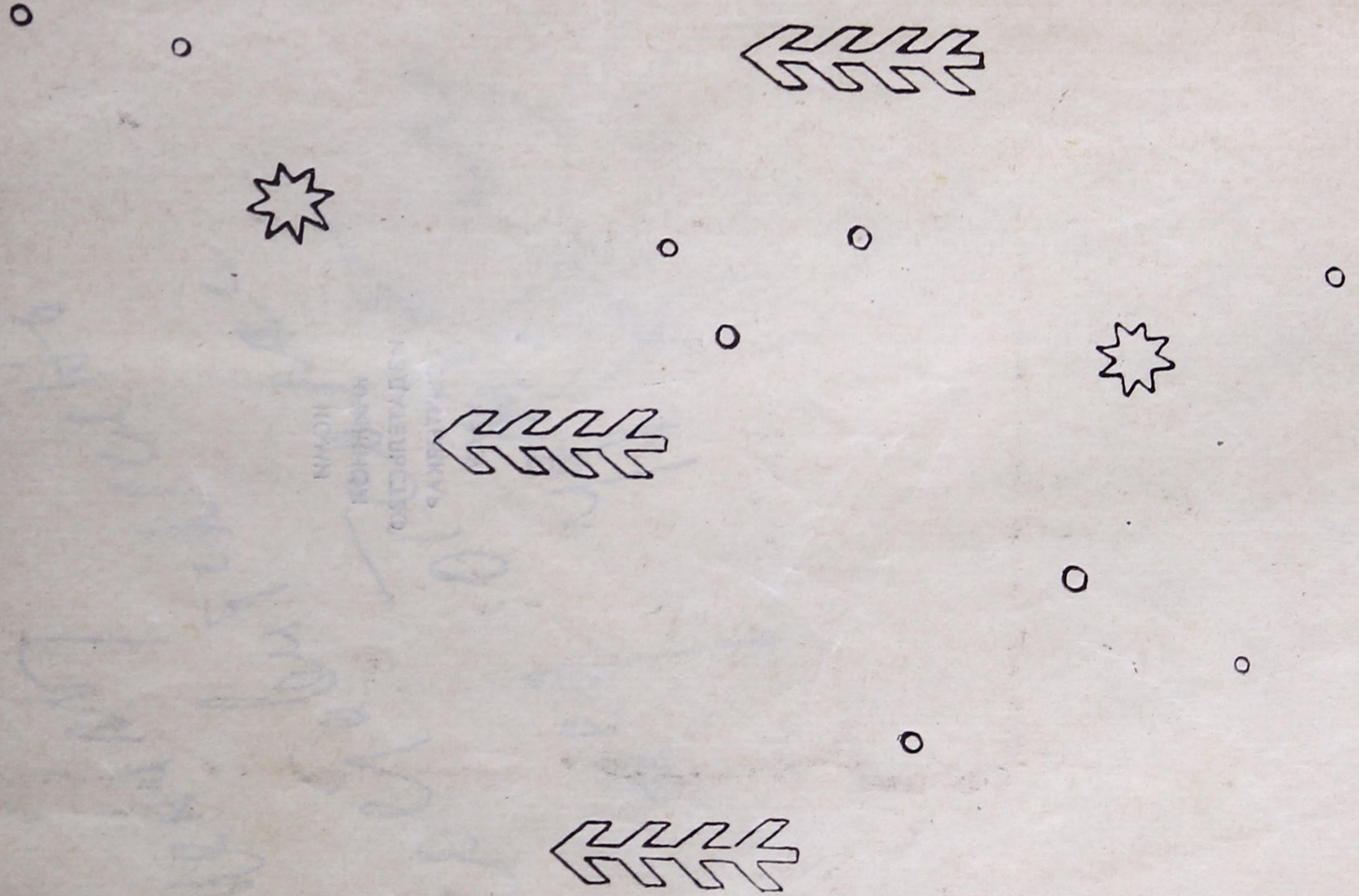

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ
СВОБОДА
КВІТНЕ
МОЛОДА-
КВІТНЕ
СВОБОДА
НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

С (коми)
Р 80

7—6—3
51.69 м

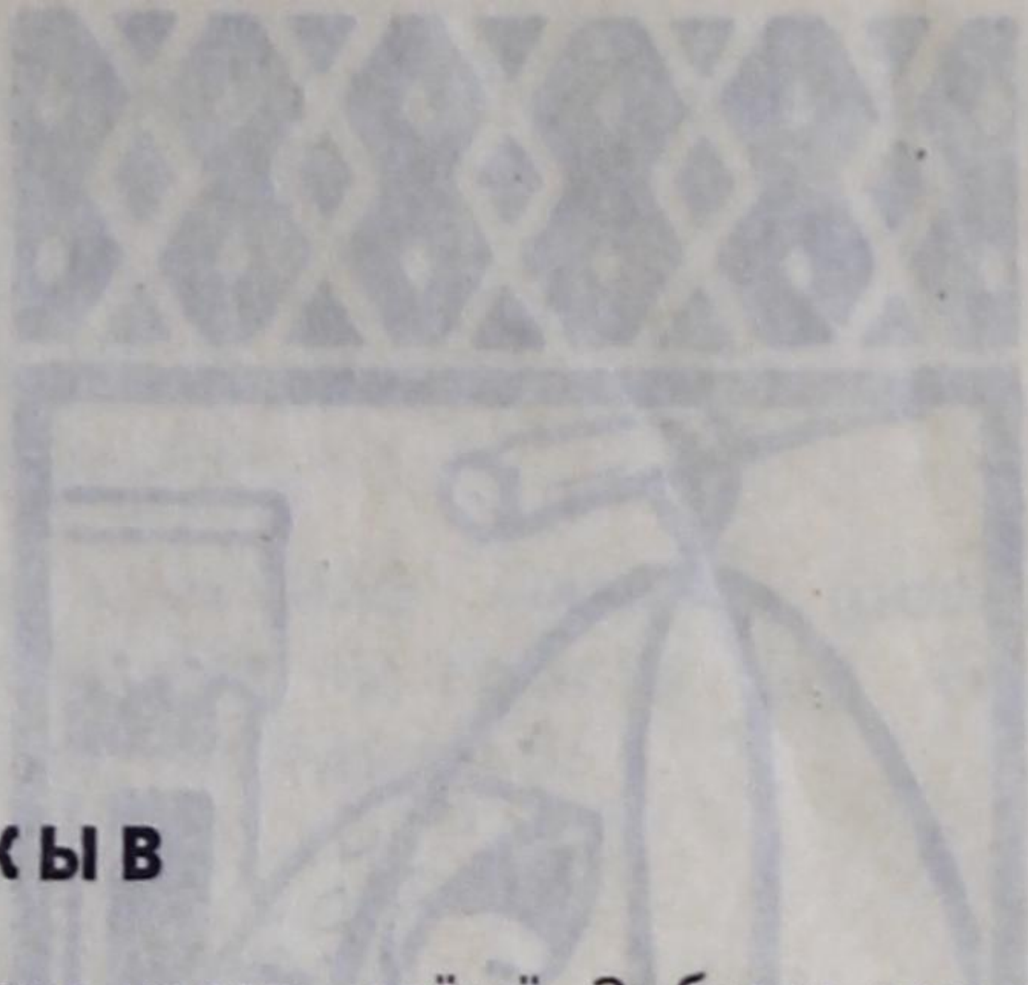

ВОДЗКЫВ

Топыд гöрöдöн гöрддзасьöма фольклор челядь олöмö. Зыбкаса арлыдсянь на заводитчö тайö йитöдыс. А мыйöн челядь быдмыштöны, содöныпаськалöны и налöн интересъяс, ыджыдджык роль пондö ворсны найö олöмын народнöй творчество. Народлöн поэтическöй озырлунköд челядьöс медвойдöр тöдмöдöны гырысьджыкъяс: пöльö-пöчöяс, мам-бать. А сэсся и асьныс найö заводитöны активнöя участвуйтны ассьыныс репертуарнысö озырмöдöмын.

Челядь фольклорö пыröны сэтшöм произведениеяс, кодъяс, öти-кö, лöсьöдöмаöсь гырысьясöн сöмын челядьлы, мöд-кö, кодъяс вуджисны ныв-зонпоснилы гырысь йöзлöн фольклорысь, сы вöсна мый воштісны нин коланлуннысö верстьö йöз олöмын, и, коймöд-кö, кодъяс артмисны челядь котыр пиын.

Челядь фольклор ёна озыр. Сэтчö пыröны ворсömъяс, сьыланкывъяс, мойдъяс, нöдкывъяс, скороговоркаяс. Тайö сборникас видлавсьöны сöмын сьыланкывъяс да мойдъяс, кодъясöс вöлі чукöртöма коми йöз пöвстысь уна во чöж Наукаяс Академиялöн Коми филиалса сотрудникъясöн Коми республикаса став районысь. Текстъяссö йöзöдöма пöшти вежлавтöг, кыдзи сьылісны-мойдісны асьныс йöз, сöмын лои вуджöдны найöс литературнöй кыв вылö.

Сьыланкывъяссö да мойдъяссö юкöма дас öти пельö. Быд юкöн водзын эм историко-художественнöй анализ, кодлöн могыс — дженьыдика объяснитны торъя юкöнса жанрлысь аслыспöлöслунсö, налысь артманногсö, образъяссö, петкöдлыны произведениеяслысь сöвман туйсö да с. в.

Книгаыс арталöма медсясö средньöй школаын велöдчысьяслы внекласснöй лыддьöм вылö, а сідз жö и быдöнлы, коді кужö лыддьысьны комиöн да(~~интересуйтчö~~) коми фольклорöн.

Зільö Тöдмасьны

ПОТАНДОРСА СЬЫЛАНКЫВЪЯС

Кörкö важысянь нин йöзлы вöлі тöдса, мый потанын лайкйöдлігöн кагаыс регыдджык унмовсьö, а сыысь кындзи кö ещö öввöасьны, унзільыд пырысь-пыржö и вермалас челядьтö. Öнія кадö весиг ылі сиктъясын зыбкаясыд паныдасьлöны пыр шочджыка и шочджыка, но önödz на челядьöс баййöдлömыс медсясö нималö потнасян сьыланкывйöн.

Эмöсь йöзкостса сёрниын и мöдсикас нимъяс. Сідз, б а й й ö д л ы н ы кыв пыдди торъя диалектъясын шуалöны: ö в в ö д н ы, л ю л ь л ь ö д н ы, р у й г ö д н ы, ö ö к ö д н ы... Став тайö кывйыс öти вежöртаса — кагаöс унмовсьödны, ланьтödны потандорса сьыланкыв отсögön. Найö артмömаöсь ö в в ö, л ю л ю, р у й, б а й да мукöд татшöм сяма кывъясысь. Конкретнöй значениеыс налön либö важön нин вошöма, либö гögörвосьö ылысас, контекст серти.

Баййödчан сьыланкывлön медся тödчана могыс — унмовсьödны, ланьтödны кагаöс. Сы вöсна сьыланкывсö мургöны

надзöникöн, мелі гласöн. Вермас лоны, мый сьыланкывъяс абу ни öти вежöртас кутан кыв:

Бай, бай, бай да руй, руй, руй,
Öввö, вö, вö да öввö, вö,
Кись, кись, кись да кисю, кись и с. в.

Татшöм мургöмыс мыйкö мында казьтылö миянлы шоныд паччöрын куйлысь каньлысь кургöм. Оз öд пröста шу йöз, мый каньыд кургигас мойдö ассьыс мойдъяссö:

Курр-шкорр, курр-шкор,
Шырö чойö дорö ветлі,
Яя шыдöн вердіс.

Тадзи овлö сэки, кор кага оз ыръянит да лöня куйлö потанас либö узьö. Кага видзысьлы сэки и аслыс буркодь сьölö-мыслы да сійö ассьыс мургöмсö вынсьödö мелі, мича эпитетъясöн, кыдзи: з а р н и п и, м у с а н ы в, и ч ö т п и, д о н а н ы в и с. в. Но кага водтödöм оз век öтмоз шыльыда кыссьы. Сьökыд öдйö ланьтödны бöрдысь челядьöс, сійöс шебралöны, а мödыд «кинас шебрас шыблалö, кокнас сійöс йöткалö». Та понда кага видзысьлы ковмылас доза дыр сьы-лödны-баййödлыны:

Баю, бай, Коля внукö,
Узьлы, узьлы, мусаö,
Бабö бурöс качайта,
Донаöс ме качайта,
Узь нин, бурö, донаö,
Бабö тэнö потнала...

Баййödчысь чукöртö öтвыв ставсö, мый усьö син улö: потан, лайкан, шебрас, рузум да ставсö сійöс гартö öти сьыланкывйö. Потнасьысьяснас векджык овлöны пöрысь пöчöяс, томджыкъяс сэк костi вöчöны ывла выв удж. Сы вöсна тшökыда кодь баййödчанкывъясын сьывсьö мам-бать йылысь, кодъяс кытчökö мунömаöсь:

Узь жö, менам ичöт пи,
Мамыд муніс турунла,
Батьыд муніс пес вайны,
Öввö, öввö, бай, бай.

Важöн бать-мамлы некор вöлі ноксьыны кагаяснискöд, найöс виччысис сьöкыд кынöмпöт перъян удж. А кутшöм уджъяс бертлісны важöн коми войтыр, бура петкöдлöны важ сьыланкывъяс. Зыбкадорса баййöдлöмъясын сідз жö ясыда шуöма та йылысь: бать — вöралö, сьöла-ур кыйö, ручьяскöчьяс лыйлö, мам — турун-песла ветлö либö овмöс гögöр ноксьö. Баййöдчанкывъяс чужисны уна нэмъяс сайын. Сэки став олöмыс коми мортлöн вöлі йитчöма вöралöмкöд. Вöралöм, позьö шуны, мортсö вердіс и ютіс, кömöдіс и пасьтöдіс. И вöралысьлöн образыс вöлі медся радейтанаöн. Но татшöм сяма баййöдчанкывъясын текстыс абу устойчивöй, быд сьылысь аслас сямлун серти вермис вежны важ содержаниесö выль вылö, вермис кокниа импровизируйтны:

Köні бара батьыс дай
Köні бара мамыс?
Кино вылö мунісны,
Регыд локтасны.

Дзик миян кадся серпас пыртöдöма сьылысь аслас произведениеас. Татшöмыс вермас лоны сöмын сы вöсна, мый кино пырис миян быд лунъя олöмö, ставыслы лои тöдса. Сідзкö, олöмыс ачыс вежлалö сьыланкыв содержаниесö. Но тайö серпасыс висьталö ещö и сы йылысь, мый сиктса олысь кутіс овны озырджыка, культурнöйджыка.

Татшöм сяма сьыланкывъясын тöдчана места босьтö и кагалöн образ. Кагаöс быдсяма ног лэптöны, ыджджöдлöны лöсьыд кывъясöн: роч аканьöн, мича шöвк тугйöн и с. в.; сиöны водзö вылö шуда олöм, бур вермöмъяс; шуöны, мый быдмас да кутас бура уджавны, отсасьны пöрысьмöм мам-батьыслы:

Öввö да люлю,
Мича шöвк туглы
Ыджда быдмыны,
Мамыслы отсасьны,
Чöскыд узян ун,
Долыд олан кад.

либö:

Ичöт пиöй, узь нин, узь,
Регыд быдман, ыджыд лоан,
Ёна кутан вöравны,
Меным ваян пуыштны.

Кагалысь образ сетігӧн байӧдчысьяс тшӧкыда пыртӧны асланыс сьыланкывъясӧ и миян кадся серпасъяс; тайӧ пет-кӧдлӧ, кутшӧма вежсисны видзӧдласъясыс коми йӧзлӧн. Шуам, тракторист профессия ӧні кутіс вылӧ донъявсьыны, сы вӧсна мый тракторист-механизатортӧг ӧні он нин вермы лючки-ладнӧ вӧчны видз-мувывса уджъяс.

Эн бӧрд, эн бӧрд, зарни пи,
Трактористӧ велӧдчан.

Водз пондылісны уджавны-отсасьны сиктса челядь бать-мамныслы. Лунъяснас, торйӧн нин страдна пӧраӧ, став вӧрны вермысь йӧз петавлісны полеӧ, горт овны кольччывлісны сӧмын посни челядь да пӧрысь пӧльӧ-пӧчӧяс. Коми поэт Нёбдінса Виттор (В. А. Савин) аслас «Чужи-быдми сьӧд вӧр шӧрын» кывбурын тадзи казьтылӧ революцияӧдзся ассьыс челядь дырсӧ:

Муртса сувті ас кок йылӧ,
Удж пыр меным вичмис;
Зыбка дорын ӧввӧ сьывны,
Ичӧт кага видзны.
Кага бӧрдӧ, ачыд бӧрдан...
Бӧрдысь кага дыр оз бурась,
Абу сылӧн ланьтӧм.
Керка ӧдзӧс швачкан бура,—
Пышъян ворсны няйтӧн.

Кутшӧма сьывлісны «ӧввӧсӧ» сӧмын на ас кок йылӧ сувтӧм челядь, сьӧкыд висьтавны, но бӧрдысь кагаӧс бурӧдігӧн век ковмыліс корсьны кутшӧмкӧ лекарствояс. Дерт, кагалы медся бур лекарствонас вӧлі эськӧ сӧстӧм рузум да чӧскыд йӧв, но, ӧти-кӧ, гӧль крестьяналы и тайӧ рӧскодыс вӧлі ыджыд лышкыдтор, а мӧд-кӧ, пемыд, грамотатӧм коми йӧзлы уна на вӧлі гӧгӧрвотӧм, некутшӧм медицина сэки сиктъясын эз тӧдны, больничаяс эз вӧвны. Пӧрысь бабъяс эскисны мед-сясӧ асланыс пӧч-пӧльяссянь кольӧм наукаяслы. Кодсюрӧяс чайтлісны, мый унмыс сійӧ ловъя лов кодь жӧ, мый сійӧс позьӧ корны. Ун новлӧдлысьяснас важӧн лыддьылӧмаӧсь каньясӧс, варышъясӧс, гулюясӧс, да кор ковмывлӧма ланьтӧдны бӧрдысь кагаӧс, шыасьлӧмаӧсь на дінӧ. Татшӧм видзӧдласъясыс чужлісны вель нин важӧн да ӧнӧдз на шочиника панидасьлӧны сьыланкывъясын:

Кисільӧ-нявийӧ,
Вай Ванялы ун,
Мед узяс миян бура.

Важ представлениеяс серти ваыс и, вӧрыс и, быд стрӧйбаыс и быдсӧн вӧлі олыся. Мортӧс пӧ быд боксянь кытшалӧны омӧльяс, бесъяс, чикляяс, кульяс да уна мукӧд. Найӧ пӧ сійӧ и видзӧдӧны, медым мыйкӧ лӧкӧс вӧчны, пакӧститны мортлы. Татшӧм представлениеясыс чужлісны сэки, кор морт эз на куж гӧгӧрвоны стихийнӧй бедствиеяслысь помкаяссӧ, да став лоӧмторсӧ лыддисны омӧльяслӧн, бесъяслӧн пакӧститчӧмӧн. Сы вӧсна, кор ёна нин вӧлі скӧрмас кага видзысь дугдывтӧг кратайтчысь кагаыс вылӧ, сійӧ заводитлывліс весиг повзьӧдчыны:

Бай, бай, узь, узь!
Он кӧ узь,
Букаяс локтӧны,
Чикляяс локтӧны!
Он кӧ узь,
Ньӧрйӧн лачка!

Татшӧм представлениеясыс грамотатӧмджык йӧз костын кыссисны пӧшти миян лунъясӧдз. Ӧні ӧдвакӧ нин аддзыся сэтшӧм морт, коді эськӧ збыльысь эскис омӧльяс пакӧститчӧмӧ. Ачыс жӧ сьылысьыс, кыдзи петкӧдлӧ татчӧ вайӧдӧм примерыс, ньӧрсӧ лыддьӧ прамӧйджык лекарствоӧн.

Ӧнӧдз сёрни муні баййӧдчанкывъяс йылысь, кодъяс тэчӧмаӧсь либӧ междометие сяма кывъяс отсӧгӧн, либӧ кокниа вежласян, импровизируйтӧм текстысь, мӧд кывйӧн кӧ, сэтшӧм текстысь, кодӧс лӧсьӧдіс ачыс сьылысьыс да кытчӧ сійӧ ӧтилаӧ йитліс ассьыс мӧвпъяссӧ, тӧждысьӧмъяссӧ, тӧдӧмлунъяссӧ, кӧсйӧмторъяссӧ. Тэчасног серти торъялӧны наысь зумыд (устойчивӧй) текста зыбкадорса сьыланкывъяс. Идеяыс да тематикаыс налӧн пӧшти водзынджык видлалӧм сьыланкывъяслӧн кодь, а аслыспӧлӧслуныс ортсӧ петӧ композиция, вӧдитчан поэтическӧй средствояс да образъяслысь артманногсӧ видлалӧм бӧрын.

Композицияыс налӧн пыр ӧткодь, оз вежласьны и поэтическӧй средствоясыс, а образъясыс весиг ньӧти вежсьытӧг вермӧны вуджны мукӧд жанра сьыланкывъясӧ. Тайӧ сьыланкывъясыс кузь нэмаӧсь, вуджӧны пӧрысьяссянь томъяслы, ӧти поколениеысь мӧдӧ. Татшӧм сяма сьыланкывъясыс шу-

сьӧны традиционнӧйӧн. Традиционнӧй сьыланкывъясыс юксьӧны на кык пельӧ.

Ӧти юкӧныс — дженьыд строкаа, медсясӧ 7—8 слога сьыланкывъяс. Найӧ сьывсьӧны меліа, мелодияыс матын народнӧй лирическӧй сьыланкывъясдор. Кызвыннас найӧ заводитчӧны сідз жӧ вежӧртас куттӧм кывъяссянь — р у й, б а й, а сэсся содержаниеыс дзоньнас сиӧма кагаыслы. Кагаыслӧн образыс эрдӧдсьӧ мича поэтическӧй сравнениеяс отсӧгӧн, сійӧс рисуйтӧны век идеальнӧй мортӧн. Сійӧ пӧ «пидзӧс пом акань, ӧшинь дор вуджӧр, кисьмытӧм оз тусь кодь, сӧрмытӧм азь гум кодь», быдмигас, челядь дырйиыс пӧ кутас «зарни мачӧн мачасьны, эзысь дзолльӧн дзоллясьны, вит кар вывті чеччавны», быдмас пӧ да «кокыс сылӧн кӧр вӧтӧдас, киыс ур пезьдӧдас, синмыс дозмӧр лыяс», «кузь пу йылысь лоӧ уськӧдысь, ордым помысь вӧтӧдысь» да с. в. Ачыс олӧмыс чужтӧма тайӧ лӧсьыд сравнениеяссӧ. Мича серпасъясыс висьталӧны, мый миян дед-бабъясным важысянь нин кужӧмаӧсь сюся видзӧдны гӧгӧрбок, пӧся радейтны ассьыныс му-васӧ да лӧсьыда та йылысь сьывны.

Мӧд юкӧнас пырӧны сьыланкывъяс, кодъясӧс сьылӧны бӧрдӧдчанкывъяс да трудӧвӧй причитаниеяс моз нор гласӧн, слогъяссӧ кузя нюжйӧдлӧмӧн. Слог лыдыс налӧн абу ӧтмында быд строкаын. Аслыспӧлӧс налӧн и кыв пӧрадокыс: подлежащӧй да сказуемӧй шӧриӧн поткӧдӧ определяйтан да определяйтысь кывъяссӧ. Шуам, «коз пу потанын потнала» пыдди пыр сьывсьӧ «коз пу потнала потанын»:

Коз пу нин ме тэнӧ качайта потанӧ пытшкын,
Кыдз пу нин ме тэнӧ качайта лайкыд лайканӧ помын,
Льӧм пу нин бабӧ дзӧляӧс байкӧда лучкиыс йылын.

Сьыланкывъясыс кузьӧсь, но сы вӧсна мый сьылысьыс заводитчӧмсяньыс да помӧдзыс нуӧдӧ ӧти мӧвп, пырджык овлӧ, мый тайӧ вель кузь сьыланкывйыс артмӧма сӧмын ӧти предложениеысь.

Сравнениеясыс, образъясыс пӧшти оз торъявны первой юкӧнса сьыланкывъяскӧд. Тайӧ и сетӧ позянлун ӧткодявны найӧс:

Оз тусь мусаӧс бабӧ качайта зэв **кисьмытӧмӧс,**
Азь гум донаӧс бабӧ качайта зэв **сӧрмытӧмӧс.**

Сöветскöй властьлöн первойя воясö баййöдчöм тема вылас коми гижысьяс гижлісны да йöзöдлісны вель уна кывбур да сьыланкыв. Гижöдъясыс öдйö разавлісны сиктъясöд да отсавлісны нывбабаяслы шыльыдджыка лöсьöдны потандорса сьыланкывъяснысö. Сы вöсна йöз костын чужисны выльсяма баййöдчанкывъяс. Аслыспöлöслуныс налöн сыын, мый найö вöліны бурджыка рифмуйтömаöсь, юкömаöсь куплетъяс вылö, тшöкыда тайö бöрдöдчанкывъясыс пыртлывлісны и литературнöй образъяс. Тайö сьыланкывъясыс юргисны весиг сцена вывсянь.

Миян кадö потанъяс пыр öдйöджык быröны, олömыс индö кага быдтömын выль формаяс, а зыбкаяскöд тшöтш чинö лыдыс и баййöдчанкывъяслöн. Но медся бур произведениеясыс некор оз вунны, век кутасны петкöдлыны-висьтавны йöзлöн ловъя история йылысь.

* * *

1. Ӧввӧ, ӧввӧ, ӧввӧ,
Бай, бай, бай, бай,
Дона пиӧй, узь нин, узь!
Баю, баю, баю, бай,
Ӧввӧ, ӧввӧ, ӧввӧ,
Ичӧт пиӧй, узь нин, узь!

* * *

2. Руй жӧ, руй жӧ, руй, руй, руй,
Бай жӧ, бай жӧ, бай, бай, бай,
Муса дитя узьыштӧ,
Ӧввӧ, ӧввӧ, вӧ, вӧ, вӧ,
Коз пу потанын потнала,
Кыдз пу лайканын лайкӧда,
Чукля пу вылын лайкӧда,
Бай жӧ, бай жӧ, бай, бай, бай,
Роч аканьӧ узьыштӧ,
Руй жӧ, руй жӧ, руй, руй, руй.

* * *

3. Бай, бай, дитя, узь, узь, узь,
Эн бӧрд, эн бӧрд, сьӧлӧмшӧр,
Эн бӧрд, эн бӧрд, дитяӧй,
Мамыс муні турунла,
Регыд локтас, эн бӧрд, эн.
Мича ляльӧ пасьтӧдас,
Чӧскыд льӧльӧн вердыштас,
Ӧввӧ, вӧ, вӧ, ӧввӧ, вӧ,
Эн бӧрд, эн бӧрд, сёшайт пи,
Быдман, ыджыд лоан да,
Ӧввӧ, вӧ, вӧ, ӧввӧ, вӧ,
Тайӧ гижам тіянлы,

Коркӧ, гашкӧ, сьылыштан,
Посни чой-вок ланьтӧдан,
Ӧввӧ, вӧ, вӧ, ӧввӧ, вӧ,
Эн бӧрд, эн бӧрд, зарни пи,
Трактористӧ велӧдчан!

* * *

4. Бай, бай, бай да руй, руй, руй,
Вӧр пу йылысь лэдзысьӧ,
Ва пыдӧсысь лэптысьӧ,
Куш пельӧссӧ тыртысьӧ.

* * *

5. Бай, бай, бай, бай да бай, бай, бай,
Руй, руй, руй, руй да руй, руй, руй,
Руй, дитяӧ, да руй, руй, руй,
Унма варыш, унтӧ вай,
Поздӧм кӧкӧй, поздӧ тэч,
Сӧрмытӧмӧй да азь гумйӧй,
Кисьмытӧмӧй да оз тусьӧй,
Йи дор посни ёс кодьӧй,
Чарӧм ув гӧнюш [1] кодьӧй,
Ва дор вося шайт кодьӧй.

* * *

6. Коз пу нин нӧшта ме пукала потанӧ дорын,
Кыдз пу мусаӧс ме качайта лайкыд лайканӧ помын,
Сир пу дитяӧс ме качайта лучкиыс помын,
Сэрга [2] дона дитяӧс ме водтӧда небыд вольпасьӧ вылӧ,
Джуджыд нин ме муса дитяӧс водтӧда мольыд
юрлӧсӧ вылӧ,
Байкӧвӧй ӧд дзӧля дитяӧс ме шебрала шоныд
шебрасӧ улӧ,
Сыв тыр нин дона дитяӧс ме водтӧда жальӧ моздорӧ
вылысь,
Тырп дор нин, дитя сердешнӧйӧ, ме водтӧда вом дорӧ
вылысь,
Дасӧ нин муса дитяӧс ме соддзала гыжъя чуньӧ костын,
Шоныд нин дона дитяӧс ме качайта небыд ки пыдӧс
шӧр вылам,
Чунь пом йылам дзӧля дитяӧс ме бергӧдла мича
шахматыс моз,

---

[1] Гӧнюш — гӧньӧ.

[2] Сэрга — паськыд, небыд.

Ки пыдӧс талун ме качайта вернӧй маткаыс [1] моз,
Сӧза ӧд муса дитяӧс ме водтӧда пидзӧс помӧ вылӧ,
Тырп дор ӧд дзӧля дитяӧс ме водтӧда ыргӧн льӧб дорӧ
выльссьым,
Лабич дор донаӧс ме пуксьӧда гажа тшетшакыс [2] моз,
Ӧшинь дор мусаӧс ме пуксьӧда лӧсьыд вуджӧрыс моз,
Улысь нин вылӧ ме быдта зэв кыпӧдӧм вылӧ,
Тыв йыв ӧд борд йыв ме тупляла зэв лэбӧм вылӧ,
Смолода дзӧля донаӧс ме быдта пӧтехаыс вылӧ,
Настарӧсь мусаӧс ме быдта переменаыс вылӧ.

* * *

7. Керкаын потан бовъялӧ,
Ывлаын вой тӧв шутьлялӧ,
Ӧввӧ, ӧввӧ, ӧввӧ.
Кыдз пу лайкан дзуркӧдӧ,
Пӧчӧ менӧ лайкйӧдлӧ,
Ӧввӧ, ӧввӧ, ӧввӧ.
Шебрасысь кокӧс нюжйӧдла,
Ичӧт кекӧс шыблала,
Ӧввӧ, ӧввӧ, ӧввӧ.
Пӧчӧ босьтіс тубыртіс,
Эшкын улӧ шебрӧдіс,
Ӧввӧ, ӧввӧ, ӧввӧ.
Зарни пиӧ, узь нин, узь,
Мамыд муніс турунла,
Регыд локтас, эн бӧрд, эн,
Ӧввӧ, ӧввӧ, ӧввӧ.
Мича ляльӧн пасьтӧдас,
Чӧскыд льӧльӧн вердыштас,
Ӧввӧ, ӧввӧ, ӧввӧ.
Зарни пиӧй, узь нин, узь,
Быдман, ыджыд лоан морт,
Вылӧ лэдзан пӧтка борд,
Ӧввӧ, ӧввӧ, ӧввӧ.
Тайӧ гижам тіянлы,
Гашкӧ, коркӧ сьылыштад,
Посни чой-вок ланьтӧдад,
Ӧввӧ, ӧввӧ, ӧввӧ.

---

[1] Матка — компас.

[2] Тшетшак — ва вылын розъялысь дзоридз, лилия.

ЛЕЛЬКУЙТЧАНКЫВЪЯС

ага быдмыштас, мыйсюрö кутас нин гögörвоны, олöмас пондас вöчны медводдза воськовъяс... Тайö кадсяньыс сэсся мам-бать заводитасны велöдны каганысö. А велöдчöмыс мунö ворсöмкöд йитöдын. Пуксьöдас, шуам, бать ичöт писö пидзöс вылö верзьöмöн дай пондас йöктöдны сійöс сьылігтырйи:

Рöдтам, котöртам...
Тпрукöдам!
Нокöдам!

Тайö ичöт сьыланкывъясас ритмыс кыпыд, строкаяс дженьыдöсь. Челядьлы таысь долыд, найö гажаа сералöны, тшöктöны выльыс и выльыс рöдтöдны. Кагаöс лелькуйтігöн петкöдлöны сылы уна сикас движение и ставсö сьылігтырйи, торъя кывъяс шуалöмöн; то чеччödласны, чеччödласны да быттьö гуö уськödласны:

Рӧдтiм, гӧнитiм,
Бабыс ордӧ воим,
Кильчӧ помас гутор эм,
Идзасӧн вольсыштӧма,
Лыаӧн тыртыштӧма.
Тюп!— уси.

То вылӧ качӧдласны:

Гымыштлас да лэптыштлас,
Кык керка вылӧдз кайлас!

Йӧзкостса лелькуйтчанкывъяс кокниа пырӧны юрӧ да содтӧны кагалы тӧдӧмлунъяс; сiйӧ тӧдмалӧ выль кывъяс, выль понятиеяс. Мукӧд лелькуйтчанкывъяссӧ шуалiгӧн ворсӧдӧны кагасӧ аслас киясӧн. Паськӧдасны кагалысь киясӧ да быттьӧ лэбач бордйӧн ӧвтчӧны: «лэби, лэби, шлывмуні», либӧ чургӧдас сьылысьыс пев чуньсӧ да шмонитчӧ-повзьӧдчӧ:

Чуня, певъя локтӧ,
Вежа писӧ корсьӧ,

а сэсся быттьӧ аддзас да серам петкӧдӧм могысь гильӧдыштас либӧ каяс чуньнас сой кузяыс дай суныштлас пиыслы киняулас:

Котш-котш вала лэччис,
Зэрмис, зэрмис да
Коз улӧ пырыштiс!

Лелькуйтчигӧн тшӧкыда сьылӧны сы йылысь, кыдзи мунӧны гӧститны, кыдзи встречайтӧны гӧстьясӧс да мыйӧн вердӧны-гӧститӧдӧны да с. в. Татшӧм кузьджык сьыланкывъяссӧ арталӧма ныв-зонпоснилы, кодъяс унджыкӧс нин гӧгӧрвоӧны олӧм-вылӧмсьыс, сы вӧсна сьыланкывъясыс воддзаясысь серти кузьджыкӧсь нин, сложнӧйджыкӧсь.

Первойя воськовъяскӧд тшӧтш заводитӧны сьывны нэриник кага кокъяс йылысь:

Кокӧ, кокӧ, котӧрт
Ыджыд айыс ордӧ,
Ыджыд мамыс ордӧ...

Сьылӧны сiйӧс медсясӧ кагалы кок пыдӧсас кокньыдика шлапкӧдiг. Важӧн чайтлӧмаӧсь, мый тадзисӧ кокыд ӧдйӧ-

джык ёнмас, а вӧрын ветлысь-мунысьлы ён да тэрыб кокыд зэв вӧлі колантор:

Кокӧ, кокӧ, котӧрт
Чӧдъя ягӧ,
Озъя тылаӧ,
Мырпома нюръясӧ!
Ӧдйӧджыка колӧ котӧртны!

Кагалысь кокъяссӧ ворсӧдіг, а тшӧтш и асьсӧ кагасӧ, пӧрысь пӧльӧ-пӧчӧяс эз вунӧдлывны и сійӧс, мый тэрыблуныс колӧ мортлы не сӧмын дзоньвидзалун вӧсна, а медым быдмыштӧм бӧрын челядь вермис сполнӧя нин отсасьны гырысьджыкъяслы:

Бабыдлы тусьла
Кайӧ да вайӧ.

Коми мойдъясын, сьыланкывъясын, пӧслӧвичаясын тшӧкыда казьтывсьӧ пывсян йылысь. «Висьысь мортлы пывсяныд бальзам моз лӧсялӧ»— висьтавсьӧ пӧслӧвичаын. Коми войтыр важысянь радейтлісны пӧсь пывсянтӧ да небыд, пӧжӧм корӧсьтӧ. Мышкуыдлы колантор йӧн, сьӧлӧмыдлы воантор йӧн ыджджӧдліс кыдз корӧсьсӧ йӧзкостса нӧдкыв. Сы вӧсна кага быдтӧмын коми йӧз ыджыд надеяӧн пуктысьлӧмаӧсь пывсян вылӧ:

Час кокӧньтӧ пывсьӧдам,
Мед ӧдйӧ кокӧнь котрӧдлас,
Кокӧньыд мед ӧдйӧ кутас ворсны,
Эн бӧрд, дитя, эн!

Пывсянкӧд жӧ йитчӧма кагаӧс выль корӧсьӧн лачкӧм. Гожӧмнас, кор коръясяс нин кыдз пуыс, сійӧс чегъяласны, лэччӧдасны вӧрысь да сійӧн кагатӧ и пывсьӧдасны. Ёна пыдди пуктылӧмаӧсь важся йӧз татшӧм ногӧн пывсьӧмсӧ, чайтлӧмаӧсь, мый сэки кагаыс «улӧ вужъясяс, вылӧ коръясяс» пу моз жӧ, мый сэки став висьӧмъясыс вуджасны ыжъяслы, кӧинъяслы, порсьяслы, а ачыс пӧ лоӧ сэки тырвыйӧ здоров, мый сэки кагаыс кутас дзоридз моз розъявны, еджыд сылӧн лоӧ яйыс, югыд вирыс да с. в.

Став тайӧ лелькуйтчанкывъясыс артмылӧмаӧсь ёна важӧн нин да сьӧраныс миян лунъясӧдз вайӧмаӧсь важся представлениеяс, кодъясӧс öні ми огӧ нин пуктӧ пыдди; наукалӧн вермӧмъяс пыр ёнджыка пырӧны миян быд лунъя олӧмӧ,

восьтöны синсö йöзлысь сэтшöм вопросъяс вылö, кодъясöс важöн эз на кужны объяснитны, и став тайö выль нога видзöдласъясыс путкыльтöны пемыдлун колясъяссö; пыр ёнджыка олöмас паськалöны видзöдласъяс, кодъяс артмöмаöсь наука подув вылын. Но та вылö видзöдтöг тöдчанлуныс лелькуйтчанкывъяслöн зэв ыджыд дай некор оз чин. Öти-кö, медся тöдчанаыс налöн абу важлöн колясъясас, а сыын, мый найö петкöдлöны мичлунсö рöднöй сёрнилысь, чужтöны кагаяслысь збодер чувствояс, сöвмöдöны кагаясöс и физическöя; мöд-кö, йöзыс уна нэмъяс чöжöн шыльöдіс, лöсьöдіс лелькуйтчанкывъяслысь формасö да вöчис ичöтъяслы сьöлöмöдз йиджана поэзия.

1. Лэби, лэби, шлывмуні
Матрен бабыс ордö,
Лэби, лэби, шлывмуні
Кузьма дедыс ордö,
Лэби, лэби, шлывмуні
Анна тьöтыс ордö,
Лэби, лэби, шлывмуні
Ефим дядьыс ордö.

* * *

2. Даддьöй, даддьöй,
голь-голь,
Батьö-мамö ордö,
Чойö-вокö ордö,
Пöльö-пöчö ордö.
Даддьö, даддьö, голь-голь,
Гымыштлас да лэптыштлас,
Кык керка вылöдз кайлас.

* * *

3. Мунамö кö, мунамö
Вежаньыс ордö,
Мунамö кö, мунамö
Вежайыс ордö,
Мунамö кö, мунамö
Педöсь тьöтыс ордö,
Мунамö кö, мунамö
Степан дядьыс ордö,
Ворсамö кö, ворсамö
Асланым ногöн,
Сьылыштам да йöктыштам,
Йöктыштам да сьылыштам.

* * *

4. Рӧдтам, котӧртам
Бабыс ордӧ,
Дедыс ордӧ,
Тпрукӧдам,
Нокӧдам!

* * *

5. Рӧдтіс, гӧнитіс,
Ыджыд мамыс ордын
Бӧра кепысьӧн
Ляз чунявны.
Шыбӧль воис — шывкнитіс,
Тёпкан воис — тёп!

* * *

6. Рӧдтам, гӧнитам,
Скачитам да пляшитам,
Дедыс-бабыс ордӧ воам,
Дедӧ-бабӧ, звӧзсӧ восьт!
Грим-гром кайим,
Пос выв поскыс чеги —
Емва гуӧ тюп-тёп!
Дедыс-бабыс лэччисны,
Кык сойбордйӧд босьтісны,
Керкаас пыртӧдісны,
Преник-кӧлачӧн вердісны,
Юмов чайӧн юктӧдісны,
Виж крӧватьӧ водтӧдісны,
Гӧрд шебрасӧн шебралісны:
Узь жӧ, узь, муса пи,
Вӧтась мича вӧт,
Дедсӧ-бабсӧ эн вунӧд.
Быдман, ыджыд лоан тэ,
Му гӧрны пондан тэ,
Видз ытшкыны тэ пондан,
Дедсӧ-бабсӧ казьтыштан,
Шуда лоан сэки тэ.

* * *

7. Кекенач, кекенач,
Шлыв, шлыв, шлыв,
Юр вылас пуксис.

8. Чуня певъя локтӧ,
Вежа писӧ корсьӧ.
Вужля улысь аддзис,
Гум-гам вартіс.
Гиль, гиль, гиль!

* * *

9. Кекенач, кекенач,
Гигин-гогин, гигин-гогин,
Шлыв-шлыв пуксис,
Позъяліс да позъяліс,
Ӧти кольк вайис,
Позъяліс да позъяліс,
Мӧд кольк вайис!

* * *

10. Катша рок пуис, пуис.
Этійӧ нямис, этійӧ нямис,
Этійӧ нямис, этійӧ нямис,
А этійӧлы оз тырмы да
Тышкасьӧны да, тышкасьӧны.
Котш-котш вала лэччис,
Зэрмис, зэрмис да коз улӧ
пырис!

* * *

11. Катша рок пуис, пуис, пуис.
Ӧтик видліс,
Мӧд солаліс,
Коймӧд гудраліс,
Нёльӧд паӈьыштіс,
Витӧдыслы эз тырмы,
Зэрмис да
Кобулӧ тюр пышйис!

* * *

12. Катша рок пуис да, пуис да,
пуис да.
Ӧтик сёйис да, мӧд сёйис да,
Коймӧд сёйис да, нёльӧд
сёйис да
Витӧдыс куралiс да, караліс да,
Куралiс-караліс да,
Ва карнан босьтіс да,
Котӧртіс, котӧртіс да,
Пу улӧ тюп пырис!

* * *

13. Кокӧ, кокӧ, котӧрт
Ыджыд мамыс ордӧ,
Ыджыд айыс ордӧ,
Вежаньыс ордӧ,
Вежайыс ордӧ.

* * *

14. Кокӧ, котрав, котрав,
Какань, пукав, пукав,
Пувъя ягӧд,
Озъя тылаӧд,
Чӧдъя давйӧд.
Кӧч пель тор, тор, тор,
Льӧм пу улӧ ту-урк!

* * *

15. Кокӧ табӧ, пышйы, пышйы
Чӧдла, пувла ягӧ,
Мырпомла — нюрӧ,
Сэтӧрла — лоскӧ,
Льӧмла — кустӧ,
Озла — тылаӧ.
Бабыдлы тусьла
Кайӧ да вайӧ.

* * *

16. Верба лачкӧ, ме ог лачкы!
Увлань вужъявны,
Вывлань коръявны,
Мед эта судта быдман!

* * *

17. Увлань вужъявны,
Вывлань коръявны,
Корӧсь корйыс моз розъявны!
Еджыд медым тэнад яйыд лоӧ,
Югыд медым тэнад вирыд лоӧ,
Ыжлы кызӧмыс,
Порсьлы лудӧмыс,
Ошлы висьӧмыс!

* * *

18. Шӧвк кодь корӧсь,
Бумага кодь яйыд,
Увлань вужъяв,
Вывлань коръяв!
Ыжлы кызӧм,
Порсьлы лудӧм,
Ошлы висьӧм,
А Колялы здоровье,
Ыджда быдмыны!

* * *

* * *

* * *

ЧУКСАСЯН СЬЫЛАНКЫВЪЯС

Колян нэмся роч гижысьяслы, кодъяс волӧмаӧсь Коми муӧ, неӧтчыд усьлӧма син улӧ комияслӧн челядь воспитайтӧмын аслыспӧлӧсторъяс. Комияс пӧ челядьнысӧ быдтӧны «киӧн вачкавтӧг, кокӧн чужъявтӧг», ичӧт ныв-пияныс пӧ налӧн оз тӧдны, мый сэтшӧмыс бать-мамлӧн грӧз,— гижӧ аслас статьяын колян нэмся роч бытописатель С. Мельников. «Быдмасны пӧ да, удитасны на гӧг сюрӧснысӧ срӧдны, медым пӧ ичӧт дырйиыс кӧть оласны ас вӧляӧн»,— тадзи пӧ вочавидзлӧны мам-бать, кор юасян налысь та йылысь.

Челядь сьыланкывъясын позьӧ жӧ аддзыны татшӧм сяма мӧвпъяссӧ. Со мый сьывсьӧ ӧти Емва вожса сьыланкывйын:

...— Пашӧ пиӧ, мун (уджавны)!
— Муна да ӧд ог жӧ уджав.
— Он кӧ, узь лунтыр!

Но кызвыннас татшӧм чуксасян сьыланкывйыс оз пыр лыш-кыдӧн овлы да чорыда серавлӧ дыш руа челядь вылын. Кор батьыс чуксалӧм вылӧ пиыс вочавидзӧ, мый сійӧс дыш ру босьтіс, батьыс чегас ньӧр да кыдзи тай кульыштас пиыслы мышку шӧрӧдыс, мӧдыс пырысьтӧм-пыр жӧ и горӧдчас:

Батьӧ, эн вачкав,
Кӧмася и пасьтася,
Сёя и юа,
Уджавнысӧ пыр муна!

Дерт, эз дзик сідзи, кыдзи гижӧ С. Мельников, велӧдны вӧлі коми крестьяна ассьыныс челядьнысӧ, но мыйкӧ мында збыльыс пыр жӧ эм сылӧн кывъясын. Со, шуам, мыйла эськӧ важся свадьба дырйи бӧрдӧдчанкывъясын нывлӧн бать-мам борд улын быдмӧмыс казьтывсьӧ век татшӧм ошкана кывъясӧн:

Эн ӧд тэ, батюшкоӧй, миянӧс видлывлы дай ыждавлы,
Асывводзнас тай вӧлі чукӧстан,
Ӧтчыд шуан да кос выйӧдзӧ менӧ шебралан,
Мӧдысь чукӧстан да юр выйӧдзӧ менӧ шебралан,
Коймӧдысьсӧ кӧ тэ менӧ чукӧстан-а,
Матушкаӧйлӧн сёян-юансӧ нин вайӧма,
Кӧм-паськӧмӧс нин ӧд лӧсьӧдӧма.

Тыдалӧ, збыль коми йӧзлӧн важысянь нин вӧвлӧма мода чуксавны-пальӧдны челядьнысӧ мелі кывйӧн дай весиг сьылӧмӧн:

Яков пиӧ, чеччы!
Лысукӧйыд бакӧстіс,
Потша ӧдзӧс питш-потш,
Сира ӧдзӧс сир-сяр,
Голя ӧдзӧс гиль-голь.

Кутшӧм лӧсьыд сиктса асывлӧн серпас рисуйтӧма ичӧт Яков водзын писӧ радейтысь мамыс: абу пӧ нин водз, мӧсным пӧ нин лысьтӧма, баксӧ, луд вылӧ вӧзйысьӧ, ӧдзӧсъяс нин сиктын дзуртӧны — йӧзыс нин вӧтлӧны мӧсъяснысӧ йирсьыны, чеччы пӧ сэсся вольпасьсьыд, муса пиӧ.

Пальӧдан сьыланкывъясын висьтавсьӧ и челядьлӧн ворсӧмъяс йылысь, сиктса челядьлӧн важся чачаяс йылысь да с. в.

Тшӧкыда овлӧ сідзикӧн, мый верстьӧ йӧзлӧн сьыланкывъяс вуджӧны челядьяслы, сы вӧсна мый тайӧ сьыланкывъ-

ясыс оз нин моздыны гырысьяслы. Сідз, важӧн верӧс сайӧ сетігӧн ёна бӧрдӧдлісны невестаӧс. Тайӧ бӧрдӧдчанкывъяс пиын вӧліны и сідз шусяна невестаӧс пальӧдан сьыланкывъяс, а бӧрыннас, кор свадьбаяс вылын пыр шочаджыка и шочаджыка кутісны бӧрдӧдчыны, тайӧ мыла сьыланкывъяс письыс некымыныс сорласисны челядь чуксалан сьыланкывъяскӧд да вуджисны поснияслы. Татчӧ вайӧдӧма кык сэтшӧм сяма сьыланкыв: «Пашӧ пиӧ, чеччы, мыссьы» да «Мурья-Марья, чеччы». Дерт, челядь вежӧр вылӧ артал ӧм сьыланкывйыд век нин вежыштӧ ассьыс чужӧмбансӧ, лоӧ гӧгӧрвоанаджык, матыссаджык посниялӧн интересъяслы:

...Пемыд гид гӧгӧр,
Кӧн мегӧяс баксӧны:
«Бе, бе, бе, бе, бе!»

Видлалӧм сьыланкывъясыс форма сертиыс тырвыйӧ чуксасянкывъяс, но, дерт, сьывлӧны найӧс не сӧмын пальӧдігӧн. Сідз, «Пашӧ пиӧ, чеччы» сьыланкыв, кӧні серамвыв лэптӧма дыш зонкаӧс, петкӧдлӧ челядьлы, мый дышӧдчӧм абу лӧсьыд черта мортлӧн да ичӧтсянь нин велӧдӧ найӧс радейтны удж, мӧд кывйӧн кӧ, тайӧ сьыланкывйыс кутӧ ыджыд воспитательнӧй тӧдчанлун.

1. Пашӧ пиӧ, чеччы,
Ен югдӧ-дзарӧдӧ,
Кыа петӧ-вежӧдӧ.
Ен олансьыд ватӧ кат,
Веж тупыльнад туплясь,
Зарни мачнад мачась,
Эзысь дзольнад дзоллясь,
Шыран ыжыд берба-баля,
Лысьтан мӧскыд тулулу,
Вартан вӧлыд пипу чаль.

* * *

2. — Пашӧ пиӧ, чеччы!
— Чечча кӧ ӧд, ог жӧ кӧмась.
— Пашӧ пиӧ, кӧмась!
— Кӧмася кӧ ӧд, ог жӧ мыссьы.
— Пашӧ пиӧ, мыссьы!
— Мысся кӧ ӧд, ог жӧ сёй.
— Пашӧ пиӧ, сёй!
— Сёя кӧ ӧд, ог жӧ мун
уджавны.
— Пашӧ пиӧ, мун!
— Муна кӧ ӧд, бадь дорас
жо вода.
Батьӧ, менӧ дыш ру босьтіс.
— Дыш рулы ӧд льӧм пу сур эм!
— Ноко, кутшӧм льӧм
пу сурыд?
(Батьыс ветліс бадь дорӧ, чегис шатин да гоз-мӧдысь тай жвучнитіс пиыслы)
Батьӧ, эн вачкав,

Ёна яйӧ доймӧ,
Кӧмася и пасьтася,
Сёя и юа,
Ёна кывзыся,
Уджавнысӧ пыр муна!

* * *

3. Пашӧ пиӧ, чеччы, мыссьы,
Васӧ вайӧма да ключӧвӧйӧс,
Майтӧг босьтӧма да
кампарнӧйӧс,
Ки чышкӧд ӧшӧдӧма да
полотенце.
Он кӧ ӧд чеччы да гиръям
да гаръям!
Ӧні ӧд тэныд да бӧрйысян
дырйи,
Ӧні ӧд тэныд да корсьысян
дырйи,
Ыджыд кӧ колӧ дай ыджыд эм,
Дзӧля кӧ колӧ да дзӧля эм,
Шӧркост кӧ колӧ дай шӧркост эм,
Бӧръя кӧ колӧ дай бӧръя эм.

* * *

4. Яков пиӧ, чеччы.
Лысукӧйыд бакӧстіс,
Ен югді — дзарӧдіс,
Кыа петі — вежӧдіс,
Потша ӧдзӧс [1] питш-потш,
Сира ӧдзӧс [2] сир-сяр,
Голя ӧдзӧс [3] гиль-голь,
Тури чуксӧ нин нюр дорын,
Байдӧг баксӧ бадь дорын.

---

[1] Потша ӧдзӧс — завор.
[2] Сира ӧдзӧс — карта ӧдзӧс.
[3] Голя ӧдзӧс — ворота.

* * *

5. Мурья-Марья, чеччы,
Асъя корасьыд воис,
Рытъя нуысьыд воис!
Марья тай чеччис,
Ӧтарӧ кӧ зур-зар,
Мӧдарӧ кӧ гур-гар,
Ведрасӧ кӧ тшапкис —
Ведраыс пыдӧстӧм,
Кӧшсӧ кӧ тшапкис —
Кӧшыс вороптӧм.
Вала мӧдӧдчис —
Поп воча лоис.

* * *

6. Чеччы жӧ, чеччы,
Кад нин чеччыны!
Он кӧ ӧд чеччы,
Гиръям да гаръям.
Паськыд гид гӧгӧр,
Кӧн мегӧяс баксӧны:
«Бе, бе, бе, бе, бе!»

ШЫЙДЧАНКЫВЪЯСЯ

нія мортлы ёна эськӧ кажитчис тешкодьӧн, ӧдкӧ кӧ эськӧ друг кутіс эскыны, мый тӧв ныpлы паныд кӧ кыпӧдчыны уклад косаӧн, тӧлыс кежас бокӧ. А коркӧ зэв нин важӧн эскӧмаӧсь талы. Коркӧ чайтлӧмаӧсь, мый усьӧм пиньтӧ кӧ шыбитан пач костӧ да шуан: «Шырӧ, шырӧ, на тэныд яй пинь, вай меным лы пинь», шырыд збыль сідзи вӧчас. Эскылӧмаӧсь и сылы, мый пач ломтігӧн кӧ сы дінӧ шыйдчан колана кывъясӧн, пачыд ӧдйӧ да бура ломзяс, мый тӧлысьлы кӧ кутан ёна кевмысьны, сійӧ босьтас-лэптас аслас вылӧ; мый лэбачьяслы кӧ шуан индӧга кыв, найӧ вӧчасны сідзи, кыдзи налы лоӧ индӧма да с. в. Унаторлы эскылӧмаӧсь первобытнӧй йӧз. Сы вӧсна важысянь нин, йӧзкостса сёрни ногӧн кӧ, му пуксьӧм дырсяньыс нин тӧдса вӧліны йӧзлы торъя шыйдчанкывъяс шонді, пач, гӧбӧч айка дінӧ, кырнышъяс, кайяс, ыжъяс дінӧ да с. в.

Дыр кад кольӧм мысьт морт пыр пыдӧджык кутіс пись-

кӧдчыны природалӧн тайнаясӧ, пондіс пыр унджык гӧгӧрвоны, кутшӧм подув вылын артмӧны природнӧй явлениеяс, кутшӧм закон найӧясӧн веськӧдлӧ — тӧдӧмлунъяс венісны важ представлениеяссӧ. Такӧд тшӧтш вешйисны бокӧ и став шыӧдчанкывъясыс. Найӧ колины сӧмын челядь ворсӧмъясын, сьыланкывъясын.

Тані вайӧдӧма некымын сэтшӧм шыӧдчанкыв. «Лёльӧӧс» да «Кӧкӧӧс» шуалӧны челядь гожӧмъясын, луд вылын котралігӧн, кор аддзасны му вылысь сюра лёльӧӧс либӧ кыласны кӧк кӧкӧм. «Осьтнад» тешитчӧны пырджык ыж шыригӧн. «Тири-пири пунӧй» да «Иньӧ да жоньӧ» дум вылӧ усьлӧ налы кайясӧс кыйӧмкӧд йитӧдын. Сиктса челядь ёна радейтісны кыйсьыны лэчьясӧн, пекляясӧн да водзвыв нин вӧлӧга отсӧгӧн велӧдлывлісны лэбачьясӧс волывлыны кутшӧмкӧ ӧти бӧрйӧм места бердӧ. Тадзи жӧ вӧчӧны верстьӧ йӧз, шуам, чери кыйысьяс, тулыссянь нин заводитӧны найӧ вердыштавны черияс няньӧн да, рокӧн да, мыйсюрӧ мукӧд сёянторъясӧн да. Дерт, та дырйи верстьӧ йӧз оз нин шыӧдчывны торъя кывъясӧн черияс дінӧ. Но, вӧлӧмкӧ, важӧн тайӧс вӧчлӧмаӧсь жӧ. Сідз, татшӧм сяма шыӧдчанкывъяс неважӧн на вӧлі эрдӧдӧма миян суседъяслысь, ханты йӧзлысь, кодъяслӧн важъя оланногыс вӧлі пӧшти миян предокъяслӧн кодь жӧ. Пукалӧ верстьӧ морт берег дорын, чери кыйӧ да, медым черыс локтіс кулӧмас, сьылӧ:

Тоша налимӧ,
Лок татчӧ,
Тоштӧ малышта,
Пӧкъя сынӧ,
Лок татчӧ,
Пӧктӧ видзӧдла...

Кор шыӧдчанкывъяслӧн подулыс лои вунсьӧма нин да кор найӧ вуджисны челядь киӧ, вежсьыштісны налӧн содержаниеныс. Бура тӧдчӧ тайӧ пач дінӧ шыӧдчанкывйын. Татчӧ вайӧдӧм некымын вариантас заводитчӧмыс пӧшти пыр ӧткодь, а бӧр помыс ӧта-мӧдсьыс ёна торъялӧ.

1. Лёльӧ, лёльӧ,
Сюртӧ-пельтӧ мыччы!
Он кӧ мыччы,
Черӧн керышта,
Пуртӧн вӧлышта!

* * *

2. Кӧкӧ чойӧ,
Кӧк месаньӧ,
Висьтав меным,
Кымын во ме ола.

* * *

3. Ӧсьт-ӧсьт!
Шыран кад тӧд,
Ёмалы эн сетчы,
Сизим потшӧс чеччышт да
Бӧр гортӧ лок.
Эн сетчы!

* * *

4. Тири-пири пунӧй,
Пож тыр пунӧй,
Йӧз вӧлӧгаӧ эн мун,
Ас вӧлӧгаӧ лок,
Струк-страк
Лазйӧ пыр!

* * *

5. Иньӧ да жоньӧ,
Коньӧрӧ жоньӧ,
Сьӧд мышку выла жоньӧ,
Гӧрд морӧса жоньӧ,
Сьӧд юр чута жоньӧ,

Сьöд бöж йыла жоньö,
Вöсни кока жоньö,
Йöз вöлöгад эн ветлы,
Ас вöлöгаö лок,
Струк-страк пыльöмö!

* * *

6. Гöбöч айка, петав, петав,
Нянь дінö да сов дінö
Кöдзыд юмов ва дінö!

* * *

7. Шонді мамö, татчö,
Тöлö пöчö, мöдлапöлö,
Сера пон, мöд грездö!

* * *

8. Югыд шондіö,
Шоныдсö
Ӧдйöджык вай,
Ӧдйöджык вай!

* * *

9. Пачö, пачö, ломтысь,
Пöртö, пöртö, пузьы жö, пузьы!

* * *

10. Пачö, пачö, гажъяв,
Уль пу доддя муні,
Кос пу доддя локтö!
Пач сійö гажъяліс,
Гöрд биöн ломтысьö.

* * *

11. Пачö, пачö, гажъяв,
Уль пу доддя мунö,
Кос пу доддя локтö
Низя, ура вöрысь,
Чöдъя, пувъя ягысь,
Ӧмидза логысь,
Сэтöра баддьысь,
Кöч чеччалан шор дорысь,
Вурд ислалан чой помысь,
Байдöг баксан бадь дорысь,
Тури чуксан нюр дорысь!

* * *

12. Пачӧ, пачӧ, яр, яр,
Уль пу доддя мунӧ,
Кос пу доддя локтӧ!
Гыр пӧ и вӧлыс,
Шердын пӧ и доддьыс,
Пач кымӧс мегырыс,
Идзас сийӧсыс,
Сюмӧд шлияыс,
Тоин плетьыс,
Пу акань гӧстяыс.

* * *

13. Пачӧ, пачӧ, лом, лом,
Тшынӧ, тшынӧ, пет, пет,
Катша керка вывті,
Клима керка сайті,
Бабӧ нянь зыр увті,
Дедӧ чӧс туй вывті!

ПЕМӦСЪЯС ЙЫЛЫСЬ СЬЫЛАНКЫВЪЯС

адейтӧны-ӧ челядь пемӧсъясӧс? Вопрос вылас, тӧдӧмысь, быдӧн вочавидзас ӧти ног: ёна! Тшӧкыда позьӧ аддзыны татшӧм серпас. Асыв. Тэрмасьӧмӧн восьлалӧны уличаӧд мама-ныла. Мамлы колӧ удитны удж былӧ, ичӧт нывкалы — садйӧ. Мунӧны котӧрӧн сорӧн. Друг нывка джӧм сувтіс. Мый нӧ лои, мый? А нинӧм. Энлӧй, эн видчӧй, верстьӧ йӧз. Тіян юрын жувгӧны удж йылысь думъяс, тіянлы некор видзӧдны гӧгӧрбок, а быд ичӧт нывка-зонкалӧн сьӧлӧмын пукалӧ поэт. Прӧстӧ, аддзис нывка, кыдзи улича вомӧн вуджӧ-гоннялӧ кутшӧмкӧ пон! Бӧжыс сылӧн кольча кодь, тешкодя дзӧрӧ, пельясыс сувтсаӧсь, бронвидзӧны, тувчалӧ ачыс лабутнӧя... Сувтлӧй, мамъяс, батьяс, здук кежлӧ, нимкодясьыштӧй сы былӧ каганыдкӧд тшӧтш, и тіян шоныджык друг лоӧ сьӧлӧм бердын, мольдлыштлас чужӧмбанныд.

Уна сикас челядь сьыланкыв йитчӧма пемӧсъяскӧд.

Образъясыс тайӧ сьыланкывъясас тӧдсаӧсь, матыссаӧсь челядьлы. Сюсь каньлӧн образыс торйӧн нин воӧ сьӧлӧм вылӧ ичӧт войтырлы. Меліа нимтӧ сійӧс сьыланкыв кысільӧйӧн, канильӧйӧн; шыӧдчӧ сы дінӧ мортлы дорӧ моз: эн пӧ ветлы сьӧд джадж дорті — кок пыдӧсыд пӧ сьӧдасяс, эн пӧ гусяв попаддялысь выйсӧ-нӧксӧ — скӧр поп гӧтыр пӧ нӧйтас и с. в. Каньлы тшӧктӧны дзебсьыны паччӧр сэрӧгӧ да мойдны сэні ассьыс мойдъяссӧ, либӧ тасьті-пань нювлӧм пыдди ыстӧны гумла вылӧ, медым сэні шыр кутавны. Кань — горт олысь пемӧс да пыр бергалӧ челядь син водзын, сы вӧсна и сьыланкывъясас сійӧс петкӧдлӧны морт сёрни гӧгӧрвоысьӧн, сыкӧд юксьӧны асланыс думъясӧн, юасьӧны-висьтасьӧны сыкӧд.

Любӧпырысь сьылӧны челядь и мукӧд сикас зверь-пӧтка йылысь. Тайӧ сьыланкывъясас гаравсьӧ кӧчьяс, ручьяс, турияс, катшаяс да уна мукӧд ывлавывса ловъя лов йылысь. Рӧднӧй вӧр-ва бура тӧдӧм да радейтӧм тӧдчӧ тайӧ важъя сьыланкывъясас. А тӧдӧмлунъясыс ичӧтысянь нин вуджӧны челядьлы пӧльӧ-пӧчӧяссянь. Коркӧ важӧн вӧралӧм вӧлі тӧдса быд мортлы Коми муын. Бура кӧ вӧлі тӧдан вӧр-васӧ да олан ногсӧ вӧрса пемӧсъяслысь, «потшалӧмӧн вӧрысь ваян, пуръялӧмӧн ваысь катан». Сы вӧсна сюсь кыйсьысьяс важысянь нин кужисны книга вылысь моз лыддьыны ас вӧр-валысь серпасъяссӧ да мойдъяс пыр, сьыланкывъяс отсӧгӧн сетны асланыс челядьныслы тайӧ озырлунсӧ.

Паськыда тӧдса челядь сьыланкыв «Кӧч йӧктӧ, йӧктӧ». Сэні гӧгӧрвоана сравниениеяс отсӧгӧн рисуйтӧма кӧчӧс. Кокъясыс сылӧн быттьӧ табъяс, юрыс — вый тупыль, бӧжыс — шабді пачӧс, синъясыс — льӧм пу тусьяс. Прӧстӧя, гӧгӧрвоана да кыдзи лӧсьыда, кыдзи стӧча шуӧма кӧч йылысь. «Катша, катша китш-котш» неуна нин сложнӧйджык, мукӧд вариантас ясыда тӧдчӧ сюжет. Сы вӧсна тайӧ сьыланкывйыс матыстчӧ мойдъяс дорӧ. Сьыланкывсӧ ёна радейтӧны сьывны челядь. Ӧти-кӧ, тані петкӧдлӧма зверьяслӧн морт сяма удж, турилы ӧтвылысь отсасьӧм, помечалӧм, а дружнӧя олӧм да уджалӧм — сійӧ йӧзлы зэв шогмана да колана мода. Мӧд-кӧ, серпасъясыс сьыланкывъяс зэв реалистичнӧйӧсь, быд пемӧс вӧчӧ сэтшӧм удж, коді медся лӧсялӧ сылӧн природнӧй сямлы. И збыль, сизь шуӧма ӧшинь писькӧдысьӧн. А оз али сійӧ нэмбыд писькӧдчы, пу розьӧдлы?! «Меж пач вартӧ». Збыль олӧмас межыд ёна радейтӧ вартыштны сюрнас ӧдзӧсӧ

ли, потшӧсӧ ли, кӧть кытчӧ. Ош — керка лэптысь. Ошлӧн мында некодлӧн миян вӧръясын выныс абу, а керка лэптӧм вылӧ мыйта колӧ выныс! Ур — би видзысь. Урлӧн гӧныс би кодь гӧрд, сы вӧсна пӧ и би кужӧ видзны да с. в. Коймӧдкӧ, сьыланкывйыслӧн ёна лӧсьыд горыс, мыла шыалан позянлуныс. Мылалуныс артмӧ сы вӧсна, мый тшӧкыда тані используйтӧма ассонанс да аллитерация. Ассонансӧн шусьӧ сэтшӧм стих тэчасног, кор ӧти строкаын тшӧкыда паныдасьлӧны ӧткодя юргысь гласнӧй шыяс. Шуам, «т у р и ч у к с ӧ н ю р д о р ы н», «к ӧ ч к ӧ в д у м п ӧ ж а л ӧ». Аллитерация — ӧткодь согласнӧй звукъяс используйтӧм. Шуам, «б а й д ӧ г б а к с ӧ б а д ь д о р ы н», «к а т ш а, к а т ш а к и т ш - к о т ш», «к ӧ и н к е р к ы с к а л ӧ».

Збой шыр йылысь сьыланкыв сідз жӧ челядьлӧн радейтанатор. Тайӧ сьыланкывйыс медсясӧ сьывсьӧ кыдзи асшӧр песня, но воис сійӧ челядь репертуарӧ мойдысь, мойдас шырлӧн аслыспӧлӧс образыс гӧгӧрвоанаджык да сы вӧсна сы йылысь сёрни кутас мунны водзынджык, «Мойдъяс» главаын.

1. — Кысiльӧй, канильӧй,
Кытчӧ ветлiн?
— Поп ордӧ.
— Мый сёйин,
Мый юин?
— Выя нянь,
Нӧкъя нянь.

* * *

2. Кысiльӧй, касiльӧй,
Канильӧй, Ванильӧй,
Кыдз нӧ бауӧн ветлӧдлан?
Кыдз нӧ бабыд ытшкысьӧ?
Висьтав меным, висьтав.

* * *

3. Кысiньӧй, касiньӧй,
Сьӧд сёр вывтi эн ветлӧдлы,
Кок пыдӧсыд сьӧдасяс!
Кысiньӧй, касiньӧй,
Карта ӧдзӧс дорті эн ветлӧдлы,
Кок пыдӧсыд лякӧссяс!
Кысiньӧй, касiньӧй,
Сира пыж вывтi эн ветлӧдлы,
Кок пыдӧсыд сирӧссяс!
Кысiньӧй, касiньӧй,
Чагъяс вывтi эн ветлӧдлы,
Кок пыдӧсыд желлясяс!

* * *

4. Кысiльӧй, канильӧй,
Визяорда варгыльӧй,
Попаддялысь, дякаддялысь

Выйсӧ-нӧксӧ эн курт, эн курт!
Кыдъя няньтӧ винь курччышт,
Азя шыдтӧ пӧльк паньышт,
Паччӧр сэрӧгӧ брысь кай!

* * *

5. Кысӧйӧ, нявӧйӧ,
Тасьті-пань нюлысьӧ,
Выя нянь сёйысьӧ,
Джадж дорті ветлысьӧ,
Кытчӧ нӧ мӧдін?
Мӧді гумла вылӧ.
Мун шыртӧ кутав!

* * *

6. Кӧч йӧктӧ, йӧктӧ
Мича дав вылас
Чукля джек кокнас,
Карнан коснас,
Кузь мегыр гыркнас,
Пипу лист тырпнас,
Сир кольк синнас,
Корӧсь гоз пельнас,
Туг кодь бӧжнас,
Да йӧктӧ, да йӧктӧ.

* * *

7. Кӧч йӧктӧ, йӧктӧ
Мича табъя кокнас,
Вый тупыль юрнас,
Шабді пачӧс бӧжнас,
Ёсь йыла пиньнас,
Сыла-госа кывнас,
Льӧм пу кор пельнас,
Сьӧд сэтӧр синнас,
Аслас дона кунас.

* * *

8. Катша, катша китш-котш,
Тури помечӧ корӧ,
Мой кер лэдзӧ,
Ош керка лэптӧ,
Кӧин кер кыскалӧ,
Ур би видзӧ,

Руч дӧра кыӧ,
Кӧч кӧвдум пӧжалӧ,
Тӧрӧкан гӧстя локтӧ.
Печкан кокнас крукасис,
Гиль-голь киссис.

* * *

9. Джиги, джиги!
Меж пач вартӧ,
Кӧин му лэптӧ,
Сан кер кыскӧ,
Кӧч лысьтысьӧ,
Шыр би видзӧ,
Катша турнасьӧ,
Рака ва катлӧ,
Чукчи изӧ,
Дозмӧр юрбитӧ,
Кань тасьті-дозмук мыськалӧ,
Лудік стен нитшалӧ,
Пытш пос брунӧдӧ,
Сырчик бӧжнас турун чӧвтӧ.

* * *

10. Кӧч чеччалӧ шор дорын,
Байдӧг баксӧ бадь дорын,
Тури чуксӧ нюр дорын,
Тю-тю, рю-рю!

* * *

11. Тӧрӧкан —тӧргӧвӧй,
Пытш — ӧтбойник,
Серов — ярыжник,
Сырчик — лузник,
Кӧч сійӧ тшапич,
Орда сійӧ вечмысь,
Печкан сійӧ серӧвӧй,
Кудель сійӧ бронзӧвӧй,
Шӧрт сійӧ сутуга,
Чӧрс сійӧ гарвыв.

* * *

12. Шыр кывтӧ-катӧ
Катша кӧя пыжӧн,
Кык лопта пелысӧн,
Ӧтар бокнас сыныштӧ,

Мӧдар бокнас йӧткыштӧ.
Ныpдысь ныpдӧ,
Вомынысь вомынӧ,
Кӧджысь кӧджӧ.

* * *

13. Шыр кывтӧ-катӧ,
Катша кӧя пыжа,
Мой лопта пелыса,
Ур бӧж зібъя,
Кӧч ку шапкаа,
Руч ку кепыся,
Кӧин ку пася,
Ош ку шебраса.

* * *

14. Шыр кывтӧ-катӧ
Катша кӧя пыжӧн да,
Мой лопта пелысӧн да,
Ур бӧж зібйӧн да,
Кӧин сӧн бечеваӧн да,
Кӧч бӧж пуклӧсӧн да,
Лыа дорті тойыштчӧ да,
Кыркӧтш дорті сыныштӧ.

СЬЫЛАНКЫВЪЯС

Челядь сьыланкывъяс торъялӧны наысь, кодъясӧс сьылӧны верстьӧ йӧз. Лывкйӧдлӧм да нюркйӧдлӧм оз лӧсяв челядь сьыланкывъяслы, найӧс пырджык сьылӧны шуалӧмӧн. Но сідзи жӧ, кыдзи и гырысьяс, ныв-зонпосни сьылӧ быдсяма пӧлӧс сьыланкывъяс, толькӧ найӧ нин йитчӧмаӧсь челядьлӧн быд лунъя олӧмкӧд, налӧн интересъяскӧд. Тайӧ сьыланкывъясыс абу йитчӧмаӧсь торъя уджкӧд (кага потналӧм, лелькуйтчӧм да с. в.), абу сиӧмаӧсь пемӧсъяслы, торъялӧны найӧ и мойд сяма да ворсан сьыланкывъясысь, ӧти кывйӧн кӧ, найӧ сьывсьӧны прӧста сідзи, кор гаж петӧ сьывны. Сы вӧсна, медым торйӧдны мукӧд сикас челядь сьыланкывъясысь, пасъям найӧс стӧчмӧдтӧг: сьыланкывъяс.

Тайӧ сьыланкывъясысь унджыкыс вуджӧма челядьлы гырысьяссянь. Некод, дерт, оз вермы стӧча индыны, кыдзи да кор тайӧ лои, сӧмын ньӧти больгытӧг позьӧ сюртны: тайӧ вӧчсис ыджыд кад коластӧн.

Весиг öні на эмöсь сьыланкывъяс, кодъяс йылысь сьöкыд шуны, кодарö найöс ляскыны: гырысьяслы либö челядьяслы. Пример вылö со «Тэсь поп». Тайö сьыланкывйыслöн зэв кузь да нöдсяма историяыс. Коми муö сійö, тыдалö, воис 16—17 нэмъясын на вичкоöн вöтлöм роч скоромохъяскöд. Тані сійö вужъясис (йöзыд öд нэмысянь нин радейтліс серамвыв лэптыны горш попъясöс). Коми кыв вылö вуджöмкöд тшöтш сійö кыткöясöд вежис содержаниесö, комилы лои лöсяланаджык, гöгöрвоанаджык. А челядь репертуарö вуджöм мысть сійö ещö на вежыштіс чужöмбансö. Но и öнöдз на олö йöз костын кык олöмöн: челядьöс ылödö и гырысьясöс гажöдö.

Эмöсь челядь сьыланкывъяс костын сэтшöмъяс, кодъяс артмöмаöсь эськö гырысьяслöн сьыланкывъясысь, но абу кутшöмкö öтиысь, а унаысь. Татшöм сяма сьыланкывъясыс шусьöны контаминацияöн. Челядьлöн контаминацияясö медсясö öтилаö ёкмыльтöны сьыланкывъяслысь сэтшöм торпыригъяс, кодъяс кокниа гöгöрвоанаöсь, кодъяс отражайтöны буретш посниялысь интересъяссö:

...Пач под вылын куражка,
Öшинь улын кос чери,
Амбарын выя блин,
Улыс кумын нöкъя рок,
Рынышын яй кок пöв.

Паныдасьлöны челядь сьыланкывъясын и гöгöрвотöм кывъяс, найö ышöдöны челядьöс асланыс гора шыясöн, тешкодь сочетаниеясöн, лöсьыд рифмаясöн да с. в. Видзöдлöй, шуам, «Сынан келлян» сьыланкыв. Муköд дырйи челядь либö гöгöрвотöм вöсна, либö кывзысьяслысь нюм чеччöдöм могысь асьныс вежлалöны кывъяссö: н а л и м пыдди н я л и м, ч ö л а н ö пыдди з ö л а л ö да с. в.

А муköд сьыланкывйыс артмöма челядь костын нин. Тайö нин налöн асланыс творчество. Уна сэтшöм сьыланкыв бергалö ичöт «артистъяс» костын, но унджыкыс на пиысь оз разавны паськыда да сідзи и вошöны-быröны. Сöмын бурджыкъясыс, лöсьыдджыкъясыс пасьвартöны бордъяснысö, разöдчöны Коми муöд да заводитöны юргыны быд пельöсын. Со, шуам, «Ме пасьталі малича» сьыланкыв. Köні толькö сійöс оз тöдны?! Тешкодь лоöмтор — кокö пыröм

клянича (оз али овлы татшӧмыс челядьлӧн?!) вермис югдӧдны юрын мӧд, коймӧд ӧтмоза юргысь кыв, таысь артмис серам петана серпастор. Сійӧ кажитчис челядьлы и найӧ ӧтвыв пондісны корсьны ещӧ татшӧм жӧ кывъяс. Артмис лӧсьыд сьыланкыв, быд строка кодлӧн помасьӧ ӧткодь шыяса кывъясӧн. Татшӧм сяма кывбурыс шусьӧ моноримӧн. Моноримӧн пырджык вӧдитчӧны сэк, кор кӧсйӧны петкӧдлыны тешкодь серпас. Дерт, некод оз лысьт веськыда крапкыны, мый буретш тадзи артмис эсійӧ сьыланкывйыс, но эз кӧ дзик тадзи, то матын сы дорӧ. Содтыштам сӧмын, мый тайӧ сьыланкывйыс абу ёна важъя: врачьяс да больничаяс эз на важӧн пырны миян олӧмӧ.

Посни войтырлӧн отношениеыс сьыланкывъяс дінӧ ёна аслыспӧлӧс. Найӧ оз радейтны гажтӧм, нор, шуштӧм сьыланкывъяс. Налы колӧ, мед сьыланкывъясыс вӧліны кыпыдӧсь, гажаӧсь, ёсьӧсь. Сы вӧсна челядь сьыланкыв кывзівыннас теш сяма, сійӧс кывзігӧн сьӧкыд кутчысьны нюмдӧмысь.

1. Ме пасьталі малича,
Котӧрті ме улича,
Кокӧ пырис клянича,
Котӧрті ме больнича,
Таркӧдчи да таркӧдчи —
Доктор петіс палича.
— Мый тэд колӧ, мальчишка?
— Кокӧ пырис клянича!
Зудъяліс да вачкаліс.
Вот пӧ тэныд больнича!

* * *

2. Тарара, тарара,
Ме мӧді баляла,
Он кӧ кеж, таляла,
Кежан кӧ, ог таляв!
Талун луныс пекнича,
Ме пасьталі малича,
Чеччалі да чеччалі,
Кокам пырис клянича,
Ме мӧді больничаӧ,
Больничаыс томана.
Тотшкӧдчи да гольӧдчи —
Петіс врачыс палича,
Палич помыс свинеча.
Ойкӧдіс да ойкӧдіс —
Со и больнича лои.

* * *

3. Йи кылалӧ, волялӧ,
Казна ӧдзӧс дӧлалӧ,
Няр гач кылалӧ,
Ёма сійӧс куталӧ.

* * *

4. Йи кылалӧ, дӧлалӧ да
Казна ӧдзӧс волялӧ,
Кык сісь ӧзйӧ,
Кык акань йӧктӧ.

* * *

5. Йи кылалӧ, дӧлалӧ,
Карнан тшупӧд вӧлалӧ.
Мича ичмонь пукалӧ.
Марья, видза!
Иван, прӧщай!
Кардорӧ кушакла,
Устюгӧ табакла.

* * *

6. Сырик, сырик, сыренькой,
Сарик, сарик, саренькой.
Син дорӧй тшынасис,
Чужӧмбанӧй сьӧдасис,
Быд пиньӧй гылаліс,
Вом каличӧй вожаліс!

* * *

7. Оліс-выліс поп,
Сылӧн вӧлі ноп,
Нопъяс вӧлі той,
Тойыс горзӧ: «Ой!
Регыд воас вой!»

* * *

8. Сынан келлян,
Додӧ видзӧ,
Карӧ шорӧ,
Эзысь кырйӧ,
Зарни вожӧ.
Пеганӧйӧ дзурс,
Пӧсь ва пальс,
Терӧй торс,
Микӧл рушку,
Василь бук!

* * *

9. Казка показка,
Ӧшинь улын баклажка.

Кум, прöстит,
Селиван, гöстит!
На тупöсь!
Вай тупöсь.
Улыс кумын кельчи,
Вылыс кумын ёкыш,
Шöр кумын нялим.

* * *

10. Тутурган тоторган,
Талан ты дорö ветлі,
Роч казаксö аддзылі.
Визя кушака,
Сера зипуна,
Пач под вылын куражка,
Öшинь вылын кос чери,
Амбарын выя блин,
Улыс кумын нöкъя рок,
Рынышын яй кок пöв.

* * *

11. Сьöд вöр шöрын да
Вöв вылын зон бöрдö.
Зонмö, зонмö, мый бöрдан?
Мый нö ме ог бöрд?!
Мамö, батьö кывтöм-вортöм,
Вокö вöлі — стрöйö пöри,
Чойö вöлі — весьö пöри!
Яг туй вылын сюзь буксö.
Сюзьö, сюзьö, мый буксан?
Мый нö ме ог буксы?!
Дзöля муöс гöрисны,
Юр ув видзöс ытшкисны!

* * *

12. Сьöд вöр шöрын вöв гöрдлö,
Вöв вылас кö зон бöрдö.
Зонмö, зонмö, мый бöрдан?
Батьыд-мамыд локтöны,
Преник-кöлач вайöны.
Прениксö кö курччыштам,
Кöлачсö кö чегыштам.

* * *

13. Сьӧд вӧр шӧрын вӧв гӧрдлӧ,
Вӧв вылас и зон бӧрдӧ.
Зонмӧй, зонмӧй, мый бӧрдан?
Батьыд-мамыд час воас,
Роч ладкаын вый сывдас,
Васька вокыд вайӧма
Чурка да джек пом.

* * *

14. Вӧр шӧрын вӧв гӧрдлӧ,
Вӧв вылас зон бӧрдӧ.
— Зонмӧй, зонмӧй, мый бӧрдан?
Батьӧй-мамӧй Час сайын.
— Коми везйӧн везъялан,
Роч Настасся вый сывдас,
Коми Наста рок пуас,
Уль пу доддя мунӧ,
Кос пу доддя вӧтчӧ.

* * *

15. Кыа петӧ — лӧзӧдӧ,
Шонді петӧ — гӧрдӧдӧ,
Шмак пиян ӧбедайтӧ,
Дзӧля Микит гӧтрасьӧ,
Сартас пиян дружка.
Коді мунӧ сыньӧ,
Коді мунӧ паньӧ,
Сермедкакӧд[1] воча лои,
Сермедкаыс кокыштіс.
Ягӧ кайӧ зупки-запки,
Вӧрысь лэччӧ зум-зӧм,
Гортӧ воим грим-гром!

* * *

16. Шонді петіс — гӧрдӧдіс,
Кыа кусі — чардыштіс.
Микитаыс гӧтрасис,
Щеллясасӧ босьтіс.
Ӧкулина сватья,

---

[1] Сермедка — лэбач ним.

4. Челядь сьыланкывъяс да мойдъяс.

Кум көрöб айка.
Вала, вала, коктöм чокыр,
Гидö, гидö, сюртöм теля;
Батьыд-мамыд кому ветюк,
Вурсян емысь зон керöны,
Кыан емысь ныв вöчöны.

* * *

17. Табак пöскöтина,
Кум көрöб айка,
Этадзи жö добра,
Этадзи жö шапка.
Мича сер серöдлі,
Мича гаж гажöдлі,
Ки пыдöсöй чöланöй,
Лабич дорöй тшöтшакöй,
Ты дорын утка,
Берег дорын пöтка,
Баддьын треска,
Зорöд вылын Тарас.

* * *

18. Тпрунь-тпрунь, шынь-шынь,
Ты калач, вый бурня.
Сермöд чуня воча,
Из пиня курöг,
Добро коня кер кыскалö,
Микита töргуйтö.
Ирка, Ирка, мый узян?
Иван пиыд гöтрасьö,
Мудер монь босьтö,
Мудер монь пи вайö:
Тасьті кодь синма,
Öдзöс кодь вома,
Öшинь кодь пеля,
Шонді кодь плеша,
Тöлысь кодь юр пыдöса,
Порсь юр зуалö,
Мöс кок кömалö,
Гумла вылö сю кöдзö,
Мича тасьті куралö,
Мича пань розьöдлö.

* * *

19. Старик локтӧ,
Кык нянь беддя,
Йӧз моль синма,
Йӧв дар плеша.

* * *

20. Кӧрттор дорӧді,
Пипутор пӧрӧді,
Ас вылам пӧри.
Куим сутки куйлі,
Чеччи да ӧтарӧ кӧ видзӧдлі —
Вижа да гӧрда,
Мӧдарӧ кӧ видзӧдлі —
Веж луг сэні,
Веж луг вылас
Пирӧг вичко сулалӧ,
Шаньга содъя,
Сӧчӧн поска,
Кӧлач томана,
Преник ӧдзӧса.
Кӧлач томансӧ курччи —
Преник ӧдзӧсыс воссис.
Тэсь поп сулалӧ,
Маа плеша,
Йӧв зырыма,
Вый юра,
Кос нянь беддя.
Кос нянь бедьсӧ босьті,
Кос вомӧныс шӧрышті,
Няньсӧ сёйи,
Вый юрсӧ сёйи.

* * *

21. Олі-вылі ӧтнам,
Рытӧ бурӧ воис,
Ывла кӧ петі,
Кӧрттор сюри,
Чертор дори,
Путор пӧрӧді,
Ас вылам кӧ пӧри,
Куим сутки куйлі.

Ӧтарӧ кӧ видзӧдлі —
Ньӧла-вуджъя тыдалӧ,
Мӧдарӧ кӧ видзӧдлі —
Виж калата тыдалӧ,
Коймӧдарӧ видзӧдлі —
Лӧз калата тыдалӧ,
Нёльӧдарӧ видзӧдлі —
Пирӧг вичко тыдалӧ.
Сэтчӧ кӧ муні —
Шаньга поска,
Сӧчӧн джоджа,
Блин йирта,
Кӧлач томана,
Преник ӧдзӧса,
Кӧлачӧ кӧ кутчыси —
Томаныс воссис,
Преникӧ кӧ курччышті —
Ӧдзӧсыс воссис.
Пытшкас пыри —
Тэсь поп сулалӧ,
Вый ёкмыль юра,
Ма ёкмыль кымӧса,
Сьӧд зырыма,
Ляз тошка,
Кос нянь шӧрӧм беддя.

* * *

22. Кум кӧрӧб айка,
Казак пӧскӧтина,
Казак эз ло миян.
Этатчӧ кӧ добра,
Этатчӧ кӧ шабра,
Ки пыдӧсӧ зӧлалӧ,
Пидзӧс помӧ аканьӧ.
Енлысь корӧм бур сийӧм,
Бурся урлы песка ур,
Песка урлы инь потш,
Инь потшлы ай потш,
Ай потшлы глӧтин пон,
Глӧтин понлы
Жугйысьны да жагйысьны.

* * *

23. Джив, джив, дживанӧй,
Потш, потш, потшанӧй,
Ва дор кузя аканьӧй.
Бурся урлы педжга ур,
Педжга урлы ловпу чань,
Ловпу чаньлы пипу чань,
Пипу чаньлы чувки пӧв,
Чувки пӧвлы кепысь пӧв.

* * *

24. Ӧдзӧдзанӧй, мӧдзӧдзанӧй,
Ӧшинь дорын вуджӧрӧй,
Ки пыдӧсын чӧланӧй,
Пидзӧс помын аканьӧй,
Кольк сёян гӧптӧй,
Киськасян шорӧй,
Мича сер серӧдысь,
Мича гаж гажӧдысь.

* * *

25. Туй кузя кӧмтӧм,
Лым кузя пасьтӧм,
Котӧртіс да гӧнитіс.
Дядьӧ анькытш вартӧ.
— Бог помеч анькытш вартны!
Лун кежлӧ ки тырӧн,
Во кежлӧ содз тырӧн!
Дядьӧ сійӧ босьтас да
Крупкӧдас да крапкӧдас,
Мамыс дінӧ мӧдӧдас.
— Мамӧ, менӧ нӧйтісны,
Мамӧ, менӧ виисны.
— Мыйысь, пиӧ, нӧйтісны,
Мыйысь, пиӧ, виисны?
— Дядьӧ вӧлі анькытш вартӧ,
Ме сылы шуи:
Лун кежлӧ ки тырӧн,
Во кежлӧ содз тырӧн.
— Мыйла, пиӧ, сідз шуин,
Мыйла, пиӧ, сідз вӧчин?
Тэ ӧд медым шуин:

Лун кежлӧ дас пудйӧн,
Во кежлӧ сё пудйӧн.
— Аски, мамӧ, кужа нин,
Аски, мамӧ, шуа нин.

Туй кузя кӧмтӧм,
Лым кузя пасьтӧм,
Котӧртіс да гӧнитіс.
Дядьӧ горт нуӧ.
— Бог помеч горт нуны,
Лун кежлӧ дас гортйӧн,
Во кежлӧ сё гортйӧн!
Дядьӧ сійӧ босьтас да
Крупкӧдас да крапкӧдас,
Мамыс дінӧ мӧдӧдас.
— Мамӧ, менӧ нӧйтісны,
Мамӧ, менӧ виисны.
— Мыйысь, пиӧ, нӧйтісны,
Мыйысь, пиӧ, виисны?
— Дядьӧ вӧлі горт нуӧ да
Ме сылы шуи:
Во кежлӧ сё гортйӧн,
Лун кежлӧ дас гортйӧн.
— Мыйла, пиӧ, сідз шуин,
Мыйла, пиӧ, сідз вӧчин?
Тэ ӧд медым шуин:
Веськыд туй да бур путь
Мӧдар югыдӧдзыс.
— Аски, мамӧ, кужа нин,
Аски, мамӧ, шуа нин.

Туй кузя кӧмтӧм,
Лым кузя пасьтӧм,
Котӧртіс да гӧнитіс.
Свадьба мунӧ.
— Веськыд туй да бур путь
Мӧдар югыдӧдзыс!
Свадьба сійӧ босьтас да
Крупкӧдас да крапкӧдас,
Мамыс дінӧ мӧдӧдас.
— Мамӧ, менӧ нӧйтісны,

Мамӧ, менӧ виисны.
— Мыйысь, пиӧ, нӧйтісны,
Мыйысь, пиӧ, виисны?
— Свадьба вӧлі мунӧ да
Ме налы шуи:
Веськыд туй да бур путь
Мӧдар югыдӧдзыс.
— Мыйла, пиӧ, сідз шуин,
Мыйла, пиӧ, сідз вӧчин?
Тэ ӧд медым шуин:
Радуйся-веселися.
— Аски, мамӧ, кужа нин,
Аски, мамӧ, шуа нин.

Туй кузя кӧмтӧм,
Лым кузя пасьтӧм,
Котӧртіс да гӧнитіс.
Дядьӧ рыныш кусӧдӧ.
— Радуйся-веселися!
Дядьӧ сійӧ босьтіс да
Крупкӧдіс да крапкӧдіс,
Мамыс дінӧ мӧдӧдіс.
— Мамӧ, менӧ нӧйтісны,
Мамӧ, менӧ виисны.
— Мыйысь, пиӧ, нӧйтісны,
Мыйысь, пиӧ, виисны?
— Дядьӧ рыныш кусӧдӧ да
Ме сылы шуи:
Радуйся-веселися.
— Мыйла, пиӧ, сідз шуин,
Мыйла, пиӧ, сідз вӧчин?
Мед тэ зыр тыр лым койин,
Ведра тыр ва койыштін.
— Аски, мамӧ, кужа нин,
Аски, мамӧ, вӧча нин.

Туй кузя кӧмтӧм,
Лым кузя пасьтӧм,
Котӧртіс да гӧнитіс.
Дядьӧ пос чышкалӧ.
— Бог помеч лым чышкавны!

Зыр тыр лым койыштіс,
Ведра тыр ва койыштіс.
Дядьӧ сійӧ босьтіс да
Крупкӧдіс да крапкӧдіс,
Мамыс дінӧ мӧдӧдіс.
— Мамӧ, менӧ нӧйтісны,
Мамӧ, менӧ виисны.
— Мыйысь, пиӧ, нӧйтісны,
Мыйысь, пиӧ, виисны?
Дядьӧ вӧлі пос чышкӧ,
Зыр тыр лым койышті,
Ведра тыр ва койышті.
— Мыйла, пиӧ, сідз керин,
Мыйла, пиӧ, сідз вӧчин?
Тэ ӧд медым шуин:
Во кежлӧ праздник.
— Аски, мамӧ, кужа нин,
Аски, мамӧ, шуа нин.

Туй кузя кӧмтӧм,
Лым кузя пасьтӧм,
Котӧртіс да гӧнитіс.
Дядьӧ асмогасьӧ.
— Бог помеч асмогасьны,
Во кежлӧ праздник!
Дядьӧ сійӧ босьтіс да
Крупкӧдіс да крапкӧдіс,
Мамыс дінӧ мӧдӧдіс.
— Мамӧ, менӧ нӧйтісны,
Мамӧ, менӧ виисны.
— Мыйысь, пиӧ, нӧйтісны,
Мыйысь, пиӧ, виисны?
— Дядьӧ вӧлі асмогасьӧ,
Ме сылы шуи:
Во кежлӧ праздник.
— Мыйла, пиӧ, сідз шуин,
Мыйла, пиӧ, сідз вӧчин?
Тэ ӧд мед сьӧлыштін да пӧльыштін.
— Аски, мамӧ, кужа нин,
Аски, мамӧ, тӧда нин.

Туй кузя кӧмтӧм,
Лым кузя пасьтӧм,
Котӧртіс да гӧнитіс.
Йӧзыс вичкоӧ петӧ,
Сійӧ тшӧтш жӧ петі.
Старӧстаяс ӧктысьӧны,
Блюдъяс сьӧлыштіс да пӧльыштіс,
Гортас и локтіс.

НИМТЫСЯН СЬЫЛАНКЫВЪЯС

Нимтысянкывъяс юксьӧны кык пельӧ. Ӧтиясыс челядьлы вуджисны гырысьяссянь, мӧдъясыс чужисны челядь котыр пиын. На костті сідзи жӧ, кыдзи сьыланкывъясыс костын, оз позь нуӧдны ӧти веськыд визь: сьӧкыд артавны стӧча, кодъясӧс асьныс челядь вӧчисны, а кодъясӧс колӧ лыддьыны гырысьяссянь вуджӧмаясӧн. Сідзкӧ, кӧть и мунӧ сёрниыс кыкнан юкӧныс йылысь торйӧн, быд лунъя олӧмас найӧ восьлалӧны орччӧн.

Нимтысянкывъяс чужӧны и олӧны медсясӧ кутшӧмкӧ ӧти местаын — сэтшӧм нин налӧн могыс: нерны либӧ янӧдны торъя мортӧс, конкретнӧй мортӧс. Сы вӧсна тайӧ сьыланкывъясас тшӧкыда паныдасьлӧны нимъяс, прозвищеяс либӧ оланін нимъяс. Мукӧд дырйи сӧмын татшӧм сяма пасъяс сертиыс и позьӧ стӧчмӧдны, кытысь, кодъяслӧн либӧ кор чужлӧма сійӧ либӧ мӧд произведение. Весиг сэки, кор сьыланкывйыс йӧзалас, лоӧ быдлаын тӧдса, весиг и сэки на первойя нимъясыс оз вушйысьны: сьыланкывйысь сьӧкыд

чӧвтны бура лӧсялӧм кывсӧ. Со пример вылӧ, вель уналаын тӧдса сьыланкывъяс «Ӧликсейӧ-Мӧсейӧ» либӧ «Ӧкулина-матка». Коркӧ найӧ эськӧ вӧліны арталӧмаӧсь торъя Ӧликсейлы да торъя Ӧкулиналы, но нимтысянкывйыс паськӧдӧма ассьыс значениесӧ, нимъясыс тані лоӧмаӧсь обобщениеӧн да сьывсьӧны найӧ пырджык кыдзи прӧста сьыланкыв. А кор нимтысянкывйыс артмӧма тшӧкыда паныдасьлысь нимкӧд йитӧдын, сэк вермас лоны, мый ӧти нимтысянкывйыс мӧрччӧ уна мортлы. Сідз, быд Ӧльӧксанӧс позьӧ дӧзмӧдны тайӧ кык строкаа нимтысянкывнас, кӧть эськӧ и абу став Ӧльӧксаныс татшӧм нин вывті укшаль:

Сун-сан Ӧльӧксан,
Быд пельӧсӧ крукасян!

Челядь олӧмын тшӧкыда овлӧны быдсяма пӧлӧс вензьӧмъяс, весиг косьӧдз волывлӧны. Но тышъясын кӧ вермалӧ физическӧй вын, венъясын — сюсь вежӧр, ёсь кыв. Челядьлӧн творчество, тыдалӧ, медся ыджыд места босьтӧ буретш нимтысянкывъясын. Синва петмӧн мукӧд дырйи дӧнзьывлӧ кодсюрӧлы татшӧм сяма юӧръясыд:

Экма! Кузьма
Сюра кага вайӧма!

Дерт, ёртчӧмыд абу на сьыланкыв. Сьыланкывйӧ сійӧ пӧртсьӧ сэки, кор сійӧс заводитасны сьывны уналаын да кор сійӧ кутас тешитны-гажӧдны став кывзысьсӧ. Татшӧм нимтысянкывъясын ёна жӧ бергалӧны нимъяс, но найӧ оз нин дзенгыны ӧти конкретнӧй мортлы, а сӧмын ылысас эрдӧдӧны ӧти-мӧд кутшӧмкӧ тырмытӧмтор. Тайӧ нимтысян сьыланкывъяссӧ челядь радейтӧны кыпыд ритм да серам-бана кывъяс вӧсна.

1. Трун-трун жеребей
Карысь карӧ ветліс,
Уна дивӧ аддзыліс:
Сера плитка калитка,
Кузь пу йылын йӧй Ӧкся.

* * *

2. Тун-тун Еремей,
Косачӧй Макарӧй,
Тоштӧ коса вылӧ вежан он?
Мый нӧ меным косасьыд!
Турунтор ытшкыны,
Мӧстор вердыштны,
Йӧвтор лысьтыштны,
Челядьӧс вердыштны.

* * *

3. Ирина — гурина,
Квайт шаньга пӧжалысь,
Сизим другӧс вердысь.
Ӧти друглы эз тырмы,
Кураліс да караліс.

* * *

4. Оліс-выліс Светича,
Светича, Светича,
Кушеньча кепыся,
Пӧжӧм сёркни паренча,
Кос паркаа малича.

* * *

5. Лӧскын Ладимер
Доддяс сӧліс,

Доддьыс пöри,
Юрсиыс сювк-сявк.

* * *

6. Киннарика, киннарика,
Киннарика Анна,
Петыр котыр — гöна номыр,
Чöдъя шаньга, пöсь пирöг!

* * *

7. Джив, джив, дживанöй,
Котш, котш, котшанöй,
Макар, Макар, Макарöй,
Пелыстöм пыжанöй.

* * *

8. Турун юр, нарман юр,
Казак керка медбур.
Öньö вокö — выль ку пась,
Ярö вокö — мöлöтник,
Степан вокö — кузнеч,
Петыр вокö — лёк зипун.

* * *

9. Ичмонь — кöк монь,
Тури кок сiтанас,
Лайкан коскас,
Köпейка горшас.

* * *

10. Ен зэрö, зэрö,
Пон дадö, дадö,
Гурейыс гöрö,
Емеляыс агсасьö,
Иринаыс чапасьö,
Рöдь гöтыр бöрдö,
Рöдьыс тöждысьö.

* * *

11. Тур-тур парка,
Пома воротенька,
Кыддзö вокö,
Настö чойö,
Шуриныс сапöга
ДöвöрöнноЙ локтö,
Сувтöм кылö

Ӧнь Прӧш гӧтыр.
Вурун Ваньӧ,
Вурун Вань,
Сісь кельчи вузав!

* * *

12. Гур-гур-гур Кӧсарья,
Онтонов гусли,
Конӧй Клеон,
Симановыс тӧргӧвӧй,
Григорейыс коктӧм,
Пес чипасыс закладын.
Яя нылӧс купайтны!

* * *

13. Гриш Егор — вабергач,
Сера сёркни жилетка,
Ки пыдӧсын чӧланӧй,
Лабич дорын тшетшакӧй.
Ӧгашӧй чойӧй,
Мӧсейӧй вокӧй,
Кисьтасян чойӧй,
Пасьтасян ягӧй,
Тьӧтка вӧтасьӧ,
Опонасьӧй гудӧкасьӧ,
Гут юр, чирӧм ныр,
Чери ныра Васька,
Ыджыд ныр гиль да голь.

* * *

14. Ӧкулина — матка,
Сира выя латка,
Пӧчӧ кашник,
Дорӧыс кучик.
Кытысь ачыс?
Тозорысь.
Мый корсьӧ?
Слуга казакӧс.

* * *

15. Ӧкулина — матка,
Чери выя латка,
Сунис бӧжа налим,
Пань вылӧ пуксис,
Мӧдлапӧлӧ вуджис.

* * *

16. Сулки-булки ва визывтӧ,
Под горувті морт локтӧ,
Пурски-парски кокас,
Зили-били кокас,
Комын чунь чунькытшас,
Утӧ, Утӧ, Утанӧй,
Натӧ, Натӧ, Натанӧй,
Чипсан пыдӧс окавлӧм.

* * *

17. Ӧликсейӧ-Мосейӧ,
Пыж кылалі — кутін-ӧ,
Пелыс воши — аддзин-ӧ?
Туг кӧ колӧ — туг сета,
Кизь кӧ колӧ — кизь сета.
Сьӧд воль сета — босьтан-ӧ,
Пирӧг сета — сёян-ӧ?
Кудйӧ пыра — пӧдлася,
Ягӧ кая — вошtыся!

* * *

18. Ӧликсейӧ-Мосейӧ,
Пыж кылалі — кутін-ӧ,
Пелыс воши — аддзин-ӧ?
Йи кӧ колӧ — йи сета,
Вӧнь кӧ колӧ — вӧнь сета
Марья емӧн кыӧма,
Потӧм ворйын мыськӧма.

* * *

19. Джив, джив, дживанӧй,
Сӧстӧм мугу Макарӧй,
Йӧла-выя тотарӧй,
Кӧрт пыдӧс сулӧкӧй,
Йӧрдей — гурдей,
Сопрон — лагун,
Пома — паска,
Сигӧра йӧртӧд.

* * *

20. Ӧтіли-мӧтіли,
Сьӧд кырныш вӧтасьӧ
Зили-били вала лэччӧ,
Тюпки-тяпки ваӧн кайӧ
Чуман пельӧс Дарья,
Сера чӧрс Марья,
Керка пельӧс Устинья,
Карта пельӧс Крестинья.

МОЙД ПОДУЛА СЬЫЛАНКЫВЪЯС

осни челядьлы ритмичнӧй сёрниыд мусаджык, шогманаджык прозаическӧй сёрни дорысь. Сы вӧсна, тыдалӧ, мойдысьяс тшӧкыдакодь вӧдитчӧны сьыланкывъясӧн да некымын пӧв горӧдлывлӧны сійӧс ӧти мойдас, торйӧн нин челядьлы мойдігӧн. Паськыда тӧдсаӧсь сэтшӧм, пример вылӧ, сьыланкыв сора мойдъяс, кыдзи «Шыр да катша», «Пипилисьти сӧкӧл», «Кань да петук». Тайӧ сьыланкывъясыс лӧсьыда пуксьӧны паметьӧ, ӧтдортчӧны мойдсьыс да частӧ олӧны асшӧр олӧмӧн, найӧс сьылӧны кыдзи челядьлы сьыланкыв. Татшӧм сьыланкывъясӧ мукӧд дырйи содтышталӧны выль кывъяс да образъяс, чужӧмбаныс налӧн дзикӧдз вежсьӧ и сійӧ дзикӧдз янсӧдчӧ аслас «рӧдвужкӧд» (1—3).

Мӧд ног артмӧмаӧсь 4—11 сьыланкывъяс. Тані босьтӧма мойдыслысь сӧмын сюрӧссӧ да дженьыдика сійӧс перескажитӧма. Со, пример вылӧ, «Эжмӧм му кузя ныв котӧртӧ» сьыланкыв. Куима кыддзаыс тшӧкыда паныдасьлӧ «Чоя-вока да

5. Челядь сьыланкывъяс да мойдъяс.

куим öксы пи» мойдын. Образыс тайö, тыдалö, вель нин важся да отражайтö сэкся кад, кор коми морт ёна пыдди пуктылöма вöр пуяс, лыддьöма найöс вежаöн. Татшöм вежа кыдз комияслöн вöвлöма, пример вылö, Усть-Вымь дорын. Предание серти сійöс дас витöд нэмын на керавлöма роч миссионер Степан Пермскöй язычник комиясöс христианскöй религияö пыртігöн. Дерт, тайö сьыланкывйыс сöмын ылысас отражайтö важся видзöдласъяссö. Öні сійö пöртö олöмö дзик выль могъяс: напраснö оз ков чегъявны пуяс сы вöсна, мый найö мичмöдöны мортлысь олöмсö.

Эмöсь мойд подула сьыланкывъяс, кодъяслысь подувсö абу нин кокни эрдöдны. Найö артмöмаöсь ёна важ мойдъясысь, кодъяс вунсьöмаöсь нин, öнія йöз найöс пöшти нин оз тöд. Сідз, ми ог вермö стöча висьтавны, кутшöм мойд подув вылын чужöмаöсь, пример вылö, «Джуö, джуö, мый бергалан?» да «Öньö-макö, мый педжан?» сьыланкывъяс. Весиг ö н ь ö - м а к ö кывйыслöн вежöртасыс нин гудыртчыштöма. Мукöдлаын öньö-маконас шуöны дурпопöс, а Эжва вожын — кыза пасьтасьöма мортöс. Но эм на сылöн и коймöд вежöртас — аслыспöлöс челядь чача. Сійöс вöчöны кык воча тувъялöм пöвйысь. Öти главнöй юконсö вöчöны морт мыгöраöн. Сэсся аслыс ногöн чача вылас öшöдöны шöрт, шöрт помас груз көрталöны. Та бöрын чачасö кö сувтöдан пызан дор вылас да качнитан, öньö-маköыд вель дыр кутас катласьны-копрасьны, педзны. Тайö челядь сьыланкывсö, тöдöмысь, сьылöмаöсь öньö-макö чача педзигтігöн.

12—16-öд номер улö пыртöм сьыланкывъясыс ёна торъялöны воддзаяссьыс. Йöз костын татшöм сьыланкывъяссö шуöны гögрöс песняясöн сы вöсна, мый налöн пом ни дор абу, кöть лунтыр сьыв. Водз помыс и бöр помыс налöн öткодь, сы вöсна сійöс позьö пыр выльысь и выльысь дöжнавны. Гögрöс сьыланкывъяснас вöдитчöны медсясö сэки, кор дöзмöдасны мойдысьöс мойд кывзыны радейтысь ныв-зонпосни. Со и заводитас сійö мездысьны:

— Гöрд öшкöс мойда ог?
— Мойд!
— Тэ шуан мойд, ме шуа мойд.
Еджыд öшкöс мойда ог?

И сідз водзö.

Медбöръя гögрöс сьыланкывйыс йитчöма челядь ворсöмъяскöд да сьывсьö медсясö ворсігъясöн.

1. Микитлӧн, коньӧрлӧн
Гӧгрӧс дӧмас дӧмысьыс,
Кузьмӧс вурыс вурысьыс,
Шыдсӧ, роксӧ пуысьыс,
Дӧрӧм-гачсӧ мыськысьыс
Кулӧма.

* * *

2. Ӧксы пиян,
Баяр пиян
Дзоллясьӧны,
Мачасьӧны.
Мачыс мунӧ вичко юр вывті,
Дзолльыс мунӧ квайт кер йывті,
Ньӧв водзын тай оз усь.
Юр вылӧй тай лэптӧм,
Бокӧй тай сывдӧм.

* * *

3. Менам вӧлі сера бедь,
Сера бедьсьыс чипантор,
Чипанторсьыс ыжтор,
Ыжторсьыс мӧстор,
Мӧсторсьыс вӧвтор,
Вӧвторсьыс кын гӧтыр,
Кын гӧтырсьыс ён гӧтыр,
Ён гӧтырсьыс челядьтор.

* * *

4. Мамӧ менӧ пӧжаліс,
Пес чипас вылӧ пуктіс.
Чеччи да гӧгыльтчи,
Кӧрӧбъя чойӧ воча воис.
— Нолы жӧ сьывлы,

Нолы жӧ мойдлы.
— Ягӧ, ягӧ, колобок,
На широкий Мезенёк!

* * *

5. Эжмӧм му кузя ныв котӧртӧ,
Кымыньӧн усьласьӧ,
Му под улӧ кӧ воис,
Куим кыдз сэн сулалӧ.
Шӧръя кыдзас кӧ кайис,
Куим ув сэтысь чегис,
Гортас кӧ сэки муні,
Батьыс сыысь ыджджаліс.

* * *

6. Ӧньӧ-макӧ, мый педжан, мый педжан?
Мый нӧ ме ог педж, ог педж,
Куим моньыс ньӧти монь, ньӧти монь!
Ӧти вӧлі сюмӧд чукыр монь да
Пач ломтыны петӧма да чукыртчӧма,
Мӧд вӧлі турун кӧрӧб монь да
Мӧс сёӧдны петіс да мӧслӧн нюлыштӧма,
Коймӧд вӧлі сёй монь да
Вала петіс да нёдздӧма.

* * *

7. Джуӧ, джуӧ, мый бергалан, мый бергалан?
Мый нӧ ме ог бергав, ог бергав,
Дас воробей куталі да куталі,
Потш пом вылӧ лэпталі да лэпталі,
Потш помыс луйк-лайк,
Дас воробейыс гизь-гозь!

* * *

8. Зы-зы ош локтӧ
Сьӧд сьӧртысь, пемыд вӧрысь,
Берина му сюрысь,
Ыджыд нюрсӧ поснас посйӧ,
Ичӧт нюрсӧ табнас табйӧ,
Куим вердӧм нылыд локтӧ,
Телега тыр кӧлуй вайӧ.

* * *

9. Ош локтӧ,
Ош пармаысь,
Эжва кӧджысь,
Джуджыд юсӧ поскӧн посйӧ,

Ляпкыд юсö кокнас уйö:
Ставыс узьöны,
Öти пöчö оз узь,
Менсьым яйöс пуö,
Менсьым гöнöс печкö!
Ам, ам, ам!

* * *

10. Стрöйка да бабкалöн
Öти курöгтор вöлі,
Öти кольктор вайис,
Изки пом вылö пуктіс.
Шыр сэті котöртіс,
Бöжнас и öвтыштіс,
Ныpнас и тувкнитіс,
Быд светаыс киссис,
Быд рöмаыс воссис,
Öшиньыс клуп-клоп,
Öдзöсыс дзурк-вирк,
Джоджыс луйк-лайк,
Стеныс гиль-голь,
Потшöсыс руз-раз,
Катша коксö чегис,
Тури юрсö ытшкис.

* * *

11. Оліс-выліс бабка,
Пöлугорожанка,
Чипанторыс сылöн
Кольторсö вайис,
Тувъяс öшис,
Каньыс мöдіс,
Бöжнас öвтыштіс —
Уси, жугалі.
Энькаыс бöрдö,
Айкаыс тöждö,
Öсип локтіс, локтіс да
Öдзöс дзурккерис.

* * *

12. Рöдтіс көрöб,
Көрöбас ящик,
Ящикас газет,
Газетас гижöма.

Мый гижöма?
Рöдтіс көрöб... и с. в. выльысь.

* * *

13. Окма Кузьма
Паччöр вылö кайöма,
Пуд сю сёйöма,
Ведра ва юöма,
Паччöр вылас кулöма,
Карта саяс дзебöмаöсь.
Крестас гижöмаöсь:
Окма Кузьма... и с. в. выльысь.

* * *

14. Поплöн вöлі пон,
Понсö сійö радейтіс,
Понйыс öтчыд горшасис,
Понсö сійö виис,
Виис да гуаліс,
Крестас гижис:
Поплöн вöлі пон... и с. в. выльысь.

* * *

15. — Гöрд öшкöс мойда ог?
— Мойд!
— Тэ шуан мойд?
— Ме шуа: мойд!
— Лöз öшкöс мойда ог?
— Мойд!
— Тэ шуан мойд?
— Ме шуа: мойд!
— Сьöд öшкöс мойда ог?
— Мойд!
— Тэ шуан мойд?.. и с. в.

* * *

16. Кыдзи Галя чужан лунö
Ми пöжалім тупöсь нянь,
Тупöсь нянь, тупöсь нянь
Эта судта, эта ляпта,
Эта пасьта, эта оттöм.
Тупöсь нянь, тупöсь нянь,
Коді муса, сійöс босьт!
Кыдзи Нина чужан лунö... и с. в. мöд йылысь.

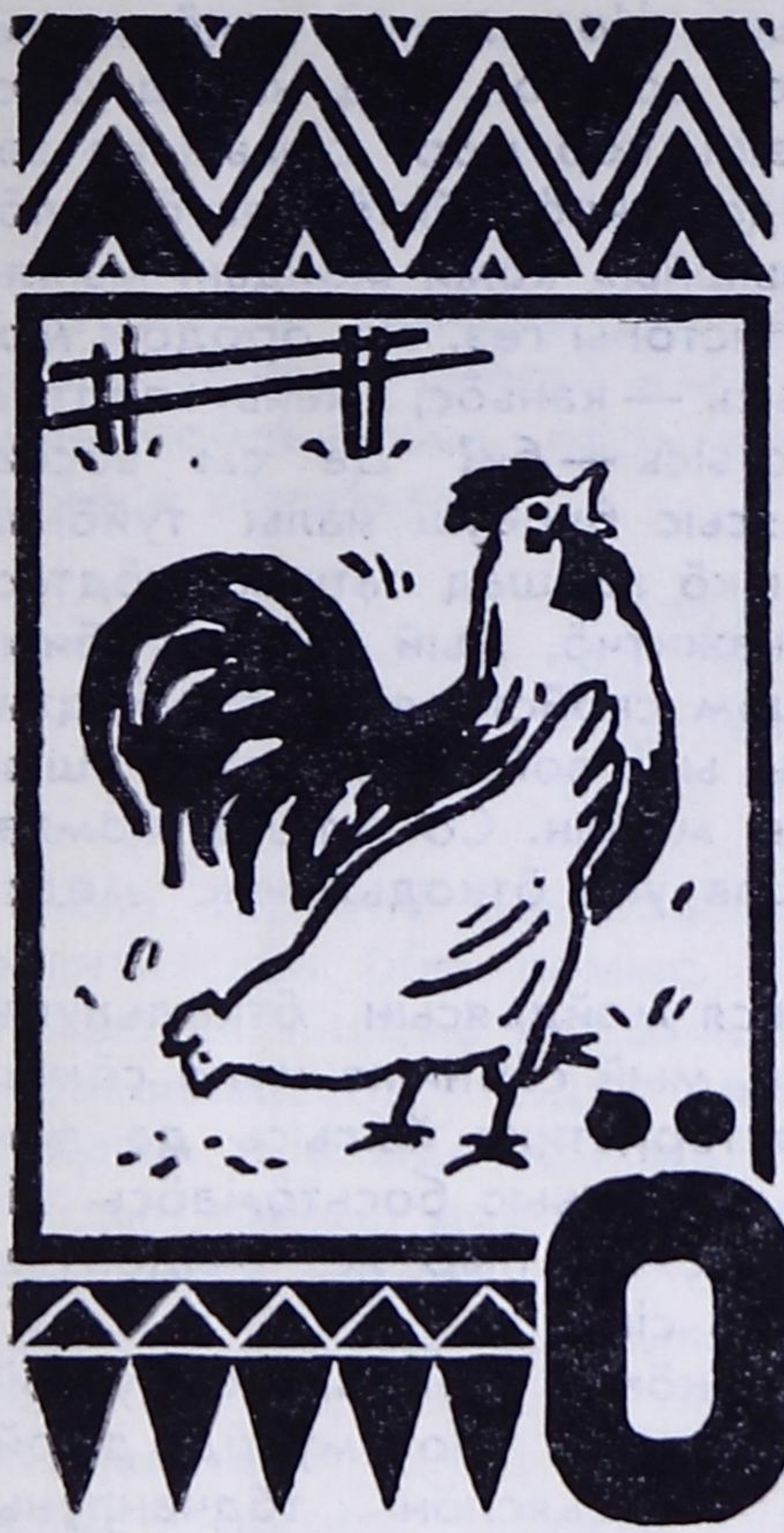

СЬЫЛӦМӦН МОЙДЪЯС

двакӧ аддзысяс ӧти сэтшӧм коми морт, коді эськӧ эз кывлы челядь дырйиыс «Бобӧ, бобӧ» либӧ «Руй, руй» мойдъяс. Челядь ас костаныс шуалӧны найӧс речитативӧн, а олыштӧм йӧз весиг нюркйӧдлӧмӧн сьывлӧны. Сы вӧсна татшӧм кывбурыс моз тэчӧм мойдъяссӧ пасъям кыдзи сьылӧмӧн мойдъяс. Сьылӧмӧн мойдъясыс бура унакодь, но ещӧ на унджык налӧн вариантыс. Тайӧ вариантъясыс оз ена торъявны ота-модсьыныс, пырджык овло сідзи, мый торъялыштӧны вариантъяслӧн водз помыс да бӧр помыс.

Сьылӧмӧн мойдъяс артмылӧмаӧсь зэв нин важӧн, найӧ отражайтӧны человечестволысь челядь дырсӧ. Сы вӧсна быд народлӧн фольклорын эмӧсь пӧшти татшӧм жӧ содержаниеа мойдъяс. Человечестволӧн сӧвман туйыс доза нин кузь. Изйысь вӧчӧм чер-пуртъяссянь, мортлӧн медводдза уджалан орудиеяссянь да ӧнія космосӧ лэбалан ракетаясӧдз воӧдчигӧн исковтіс вель нин уна нэм. Тайӧ кузь туйсӧ

талялігӧн быд народ вӧчис аслыспӧлӧс история, коді пет-кӧдчис сылӧн аслас фольклорын. Но сэк жӧ колӧ шуны, мый ассьыс первойя воськовъяссӧ вӧчигӧн быд народ оліс, мӧвпаліс ӧти сямӧн. Тайӧ вӧлі сэки, кор морт сӧмын на заводитіс гӧгӧрвоны причинно-следственнӧй йитӧдъяссӧ олӧмас. Со, шуам, «Лёльӧ, лёльӧ, пышйы» коми мойдын мыйла эськӧ лёльӧӧс джагӧдӧм могысь ыстӧны гез, гез орӧдӧм могысь — шырӧс, шыр кыйӧм могысь — каньӧс, кань пӧдтӧм могысь — тшын, тшын сотӧм могысь — би? Да сы вӧсна, мый тайӧ лыддьӧдлӧм свойствоясыс буретш налы туйӧны: кань — шыр кыйысь пемӧс; тшын кӧ горшад сатшас, пӧдтас; ыджыд би ломтысьӧ тшынтӧг, кажитчӧ, мый буретш биыс нььылыштӧ тшынсӧ и с. в. А татшӧм свойствоясыс ӧд быдлаын ӧткодь, кӧть лунвылын, кӧть ылі войвылын сук тшын пиӧ кӧ веськалан, быдлаын пӧдны мӧдан. Со татшӧм помкаясыс сыын, мый уна народлӧн зэв уна ӧткодьлуныс медся важ мойдъясын.

Дерт, кор ми панам сёрни важся мойдъясын ӧткодьлунъяс йылысь, колӧ кутны тӧд вылын, мый сёрниыс мунӧ сӧмын торъя образъяслӧн ӧткодь характеристика йылысь да мый тайӧ серпасъясыс абу юрысь, а олӧмсьыс босьтӧмаӧсь. Но видзӧдлыны кӧ на вылӧ гӧгӧрбоксянь, пыр жӧ тыдовтчас налӧн аслыспӧлӧслуныс. Мыйын нӧ сійӧ?

Кыдзи нин вӧлі шуӧма, шӧр юкӧныс мойдъяслӧн устойчивӧй, пӧшти оз вежлась вариантъясын. Но мукӧд дырйи вежсьыштӧны торъя образъяс, кодъяслӧн тӧдчанлуныс воштӧ ассьыс важ значениесӧ. Сідз, ӧти мойдъясын ва юысьнас индӧма ӧшкамӧшка:

...Кӧні ваыс?
Ӧшкамӧшка юӧма...,

мӧдъясын тайӧ рольсӧ ворсӧ ӧш. Помкаыс сыын, мый зэрӧм бӧрвывті шонді вылын дзирдалысь ӧшкамӧшкасӧ важся коми йӧз лыддьылӧмаӧсь ва юысьӧн, ва косьтысьӧн. Збыль вылассӧ, дерт, зэр васӧ косьтӧ шонді. Кор тайӧ физическӧй явлениеыс лои гӧгӧрвоана, ёнджыка кутісны пыртны мойдъясӧ ӧшкӧс. «Кӧзаӧй, кӧзаӧй» мойдын номырӧс кокны ыстӧны пармаса лэбач дозмӧрӧс, комияслы сійӧ тӧдсаджык, рочь-

яслӧн татшӧм жӧ мойдын — дзодзӧгӧс. Войвывса комиясльс бура тӧдса кӧднянь, «бобӧ» мойдын найӧ пыр сьылӧны:

...Пес-чагнас мый вӧчан?
Выя кӧднянь пӧжала...,

а лунвылын кӧдняньыд абуджык тӧдса да сэні к ӧ д н я н ь кывсӧ вежӧны прӧстӧ в ы я н я н ь ӧ н. Мукӧд дырйи сьылӧмӧн мойдъяслысь образъяссӧ зыртыштӧны и волшебнӧй мойдса образъяс:

Руй, руй, кытӧні керкаыд?
Нюр вутш вылын,
Петук чаль йылын бергалӧ,
Варыш бордӧн вевттьӧма.

Ёна торъялӧ ӧта-мӧдсьыс ӧти и сійӧ жӧ мойд вариантъяслӧн бӧр помыс. Коркӧ, тыдалӧ, мойдыслӧн бӧр помыс йитчылӧма кутшӧмсюрӧ тӧдчана понятиеяскӧд, шуам, верованиеяскӧд. Сідз, шыбитчӧ синмӧ, мый действиеыс мойдын тшӧкыда помасьлӧ зуд вылын. «Лёльӧ, лёльӧ» мойдын кымын дорӧ шыасьлӧны, медым венны лёльӧӧс, но сӧмын зуд первой лысьтӧ зырӧдны чер вылӧ, сэсся вӧлисти нин чер зырӧдӧ ӧш вылӧ, ӧш зырӧдӧ ва вылӧ да с. в. Колӧ чайтны, мый тані петкӧдлӧма коми йӧзлӧн важ представлениеыс: уклад ёна вынйӧра, сыысь полӧны став пеж ловыс — мутияс, чикляяс, кульяс и уна мукӧд, а зуд — уклад-сьыс на вынаджык. А бӧрвывті, кор татшӧм представлениеяс-ыс чинісны олӧмас, лои гӧгӧрвотӧм и зудйыслӧн рольыс, да мойд помас сьылысьяс кутісны содтавны выль кывъяс, выль образъяс, торйӧн нин сэтшӧмъясӧс, кодъяслӧн некутшӧм серьёзнӧй значение олӧмас эз вӧв, налӧн нин могыс дзик мӧд: гажӧдны, тешитны челядьӧс, либӧ ӧлӧдны лёкторйысь, велӧдны бурторйӧ.

Сьылӧмӧн мойдъяс кутісны сьывны челядьлы гажӧдӧм могысь, найӧс ылӧдлӧм могысь. Со, весиг «Мӧдлапӧлын пан тшыналӧ» мойдын, коді ӧнія мортлы джынвыйӧныс нин гӧгӧрвотӧм, сы вӧсна мый сэні, тӧдӧмысь, сёрниыс мунӧ важся коми ӧксыяс костын взаимоотношениеяс йылысь, серам вылӧ содтӧма тешкодь серпас:

...Мый ем?— Пыстӧм ем!

Тшӧкыдакодь сьылӧмӧн мойдъясӧ кутісны веськавны выльмӧдӧм, миян кадся серпасъяс:

Ритата, кытчӧ нӧ ветлін?
Лавкаӧ ветлі.
Ритата, мый ньӧбны?
Шӧвк дӧрӧм ньӧби аслым.

Но медсясӧ бӧръя помыс мойдъяслӧн веськӧдӧма воспитательнӧй визьӧд: ӧлӧдны кывзысьтӧмъясӧс, ас ныраясӧс, ошкыштны-кыпӧдыштны шань челядьӧс:

Кутшӧми жӧ Ванюшыс?
Кудриа юрсиа...
Кутшӧми жӧ Танюшыс?
Зэв ыръян.

Зэв интереснӧй и сійӧ, мый сьылӧмӧн мойдъясын сёрниыс пансьӧ и мунӧ унджыкысьсӧ «бобӧ», «руй», «дуда» йылысь, кодъяслӧн вежӧртасыс ӧнія коми кывйын саймовтчыштӧма нин. Налӧн вежӧртасыс зэв матын, а гашкӧ-й ӧткодь мойдса мукӧд геройяскӧд: кань, джыдж, кӧза, кӧч да мукӧд, но ӧніӧдз на некод оз куж стӧча шуны, мый вӧсна коркӧ кымӧртчӧма налӧн ясыд конкретнӧй значениеныс.

Кӧть эськӧ челядь мойдъясын да сьыланкывъясын кывйыс кызвыннас пыр ӧткодь, колӧ пыр жӧ пасйыштны, мый сьылӧмӧн мойдъясын торйӧн лӧсьыд, гажа да бур кывъясыс. Предложениеяс дженьыдӧсь, пелькиникӧсь, гӧгӧрвоанаӧсь. Определениеяс стӧчӧсь, мичаӧсь, образнӧйӧсь. Тайӧ ставыс сетӧ позянлун донъявны сьылӧмӧн мойдъяссӧ кыдзи вына да тӧдчана средство челядьӧс эстетическӧя воспитайтӧмын.

1. Бобö, бобö, кытчö ветлін?
Чожö гуö ветлі.
Бобö, бобö, мый жö вайин?
Выя нянь ме вайи.
Бобö, бобö, кытчö пуктін?
Джек пом вылö пукті.
Бобö, бобö, абу тай нö.
Сьöд пон тай сёйöма.
Бобö, бобö, кöні понйыс?
Потшöс костö сибдöма.
Бобö, бобö, кöні потшöсыс?
Би тай сотöма.
Бобö, бобö, кöні биыс?
Ва тай кусöдöма.
Бобö, бобö, кöні ваыс?
Öшкамöшка юöма.
Бобö, бобö, кöні öшкамöшкаыс?
Ыбö тай кайöма.
Бобö, бобö, кöні ыбыс?
Шыр тай кырöдöма.
Бобö, бобö, кöні шырыс?
Налькйö тай шедöма.
Бобö, бобö, кöні налькйыс?
Чер тай кералöма.
Бобö, бобö, кöні черыс?
Зуд тай нальöма.
Бобö, бобö, кöні зудйыс?
Петшöр пöвстö усьöма.
Бобö, бобö, кöні петшöрыс?
Коса тай ытшкöма.
Бобö, бобö, кöні косаыс?

Лыа улӧ пузувтӧма.
Бобӧ, бобӧ, кӧні лыаыс?
Курӧг-петук кокалӧма.
Бобӧ, бобӧ, кӧні курӧг-петукыс?
Саридзӧ лэбзьӧмаӧсь.

* * *

2. Кысӧй-каньӧй,
Кытчӧ ветлін?
Чожӧ гуӧ ветлі.
Мыйла нӧ ветлін?
Выя няньла ветлі.
Кытчӧ нӧ пуктін?
Потшӧс помӧ пукті.
Кӧні нӧ потшӧсыс?
Биын сотчӧма.
Кӧні нӧ биыс?
Ваӧн кусӧма.
Кӧні нӧ ваыс?
Ӧш бучкӧма.
Кӧні нӧ ӧшкыс?
Ыбӧ кайӧма.
Кӧні нӧ ыбыс?
Шыр кырӧдӧма.
Кӧні нӧ шырыс?
Налькйӧ шедӧма.
Кӧні нӧ налькйыс?
Паськыд черӧн керасьӧма.
Кӧні нӧ паськыд черыс?
Изйӧ нальсьӧма.
Кӧні нӧ изйыс?
Зудйӧ зудъясьӧма.
Кӧні нӧ зудйыс?
Петшӧр пытшкӧ буз-баз,
Сизим чаня-вӧла пусь-пась!
Кӧні нӧ сизим чаня-вӧлаыс?
Ыджыд няйтӧ йӧрмисны.
Кӧні нӧ ыджыд няйтыс?
Катша-рака кокаліс.
Кӧні нӧ катша-ракаыс?
Сар картаӧ лэбзисны.

* * *

3. Руй, руй, руй, руй,
Кытчӧ жӧ ветлін?
Чипанӧс корсьны.
Кутшӧми жӧ чипаныд?
Кӧнтусь сера.

Руй, руй, руй, руй,
Кытчӧ жӧ ветлін?
Порсьӧс корсьны ветлі.
Кутшӧми жӧ порсьыд?
Зарни щӧтя.

Руй, руй, руй, руй,
Кытчӧ жӧ ветлін?
Мӧскӧс корсьны ветлі.
Кутшӧми жӧ мӧскыд?
Чукля сюра.

Руй, руй, руй, руй,
Кытчӧ жӧ ветлін?
Каньӧс корсьны ветлі.
Кутшӧми жӧ каньыд?
Налим сера.

Руй, руй, руй, руй,
Кытчӧ жӧ ветлін?
Ванюшӧс корсьны.
Кутшӧми жӧ Ванюшыс?
Кудриа юрсиа.

Руй, руй, руй, руй,
Кытчӧ жӧ ветлін?
Таняӧс корсьны.
Кутшӧми жӧ Таняыс?
Зэв ыръян.

* * *

4. Стрӧй коньӧр корадодь вӧчӧ,
Стрӧйлӧн гӧтыр посни шыдӧс изӧ,
Стрӧйлӧн коньӧрлӧн вӧлыс вошӧма.
Стрӧйӧ, коньӧрӧ, кутшӧм нӧ тэнад вӧлыд?
Тшая кока, зарни бурыся.

Стрöй коньöр корадодь вöчö,
Стрöйлöн гöтыр посни шыдöс изö,
Стрöйлöн коньöрлöн мöскыс вошöма.
Стрöйö, коньöрö, кутшöм нö тэнад мöскыд?
Сьöд пеля, былькъя кымöса.

Стрöй коньöр корадодь вöчö,
Стрöйлöн гöтыр посни шыдöс изö,
Стрöйлöн коньöрлöн межыс вошöма.
Стрöйö, коньöрö, кутшöм нö тэнад межыд?
Шöвк гöна, зарни сюра.

Стрöй коньöр корадодь вöчö,
Стрöйлöн гöтыр посни шыдöс изö,
Стрöйлöн коньöрлöн порсьыс вошöма.
Стрöйö, коньöрö, кутшöм нö тэнад порсьыд?
Зарни гыжъя, эзысь щöтя.

Стрöй коньöр корадодь вöчö,
Стрöйлöн гöтыр посни шыдöс изö,
Стрöйлöн коньöрлöн чипаныс вошöма.
Стрöйö, коньöрö, кутшöм нö тэнад чипаныд?
Кöнтусь сера, гöрд сорса.

Стрöй коньöр корадодь вöчö,
Стрöйлöн гöтыр посни шыдöс изö,
Стрöйлöн коньöрлöн петукыс вошöма.
Стрöйö, коньöрö, кутшöм нö тэнад петукыд?
Косаа бöжа, мича гöлöса.

Стрöй коньöр корадодь вöчö,
Стрöйлöн гöтыр посни шыдöс изö,
Стрöйлöн коньöрлöн каньыс вошöма.
Стрöйö, коньöрö, кутшöм нö тэнад каньыд?
Köпейка бöжа, лайкъя коска.

Стрöй коньöр корадодь вöчö,
Стрöйлöн гöтыр посни шыдöс изö,
Стрöйлöн коньöрлöн понйыс вошöма.
Стрöйö, коньöрö, кутшöм нö тэнад понйыд?
Катшыса сьыліа, сувтса пеля.

* * *

5. Дуда, дуда, тоштӧ
Коса вылӧ вежан-ӧ?
Ог веж!
Косанас мый керан!
Турунтор ытшкан.
Турунторнас мый керан?
Мӧстор вердан.
Мӧсторнас мый керан?
Йӧвтор лысьтан.
Йӧвторнас мый керан?
Челядьтор вердан.
Челядьторнас мый керан?
Пес-чагтор ӧктасны.
Пес-чагторнас мый керан?
Выя кӧднянь пӧжалан.
Выя кӧдняньнас мый керан?
Джекпом вылӧ пуктан,
Сьӧд пон тшапкас,
Еджыд пон вӧтӧдас,
Чӧлан улӧ сайӧдчас,
Дзоридзӧн вевттьысяс,
Шердынӧн сиптысяс,
Сов тоинӧн томнасяс.

* * *

6. Тошӧ кумӧ,
Кытчӧ мӧдін?
Тошӧс вузавны.
Мый тош вылад коран?
Косатор кора.
Мый косанас керан?
Турунтор ытшка.
Мый туруннас керан?
Мӧскӧс-кукӧс верда.
Мый мӧс-кукнас керан?
Льӧльӧтор лысьта.
Мый нӧ льӧльӧнас керан?
Нылӧс-пиӧс верда.
Мый ныв-пинад керан?

Мед ыджыд туöны,
Уджавны пондасны,
Зарни сюръя лэптасны.
Мый нö зарни сюръясьыс?
Чипан-петук пуксясны.
Мый нö чипан-петуксьыс?
Чипан «год-год-год» шуас,
Петук «кикуруллю» шуас.

* * *

7. Лёльö, лёльö, пышйы,
Сюртö-пельтö мыччы,
Сьöд сикöтшыд сьыліад,
Мича юркытшыд юрад,
Тасьті-паньыд ныр улад!
Лёль шуö: ог пышйы,
Сюрöс-пельöс ог мыччы!
Гезйö, гезйö, лёльсö джагöд!
Гез шуö: ог джагöд!
Шырö, шырö, гезсö керав!
Шыр шуö: ог керав!
Каньö, каньö, шырсö кый!
Кань шуö: ог кый!
Тшынö, тшынö, каньсö пöдты!
Тшын шуö: ог пöдты!
Биö, биö, тшынсö сот!
Би шуö: ог сот!
Ваö, ваö, бисö кусöд!
Ва шуö: ог кусöд!
Öшкö, öшкö, васö ю!
Öш шуö: ог ю!
Черö, черö, öшсö начкы!
Чер шуö: ог начкы!
Зудйö, зудйö, черсö лям!
Зуд зырöдас чер вылö,
Чер зырöдас öш вылö,
Öш зырöдас ва вылö,
Ва зырöдас би вылö,
Би зырöдас тшын вылö,
Тшын зырöдас кань вылö,
Кань зырöдас шыр вылö,

Шыр зырӧдас гез вылӧ,
Гез зырӧдас лёль вылӧ,
Лёльӧ сэсся-й пышъяс.

* * *

8. Кӧзаӧй, кӧзаӧй,
Ме тэнӧ ыста тусьла.
Кӧза оз мун тусьла.
Кӧинӧ жӧ, кӧинӧ,
Ме тэнӧ ыста кӧза сёйны.
Кӧин оз мун кӧза сёйны,
Кӧза оз мун тусьла.
Мортӧ жӧ, мортӧ,
Ме тэнӧ ыста кӧин кыйны.
Морт оз мун кӧин кыйны,
Кӧин оз мун кӧза сёйны,
Кӧза оз мун тусьла.
Ошкӧй жӧ, ошкӧй,
Ме тэнӧ ыста мортӧс сёйны.
Ош оз мун мортӧс сёйны,
Морт оз мун кӧин кыйны,
Кӧин оз мун кӧза сёйны,
Кӧза оз мун тусьла.
Биӧй жӧ, биӧй,
Ме тэнӧ ыста ош гӧн сотны.
Би оз мун ош гӧн сотны,
Ош оз мун мортӧс сёйны,
Морт оз мун кӧин кыйны,
Кӧин оз мун кӧза сёйны,
Кӧза оз мун тусьла.
Ваӧй жӧ, ваӧй,
Ме тэнӧ ыста би кусӧдны.
Ва оз мун би кусӧдны,
Би оз мун ош гӧн сотны,
Ош оз мун мортӧс сёйны,
Морт оз мун кӧин кыйны,
Кӧин оз мун кӧза сёйны,
Кӧза оз мун тусьла.
Ӧшкӧй жӧ, ӧшкӧй,
Ме тэнӧ ыста васӧ юны.
Ӧш оз мун васӧ юны,

6. Челядь сьыланкывъяс да мойдъяс.

Ва оз мун би кусӧдны,
Би оз мун ош гӧн сотны,
Ош оз мун мортӧс сёйны,
Морт оз мун кӧин кыйны,
Кӧин оз мун кӧза сёйны,
Кӧза оз мун тусьла.
Гӧраӧй жӧ, гӧраӧй,
Ме тэнӧ ыста ӧш пӧрӧдны.
Гӧра оз мун ӧш пӧрӧдны,
Ӧш оз мун васӧ юны,
Ва оз мун би кусӧдны,
Би оз мун ош гӧн сотны,
Ош оз мун мортӧс сёйны,
Морт оз мун кӧин кыйны,
Кӧин оз мун кӧза сёйны,
Кӧза оз мун тусьла.
Номырӧй жӧ, номырӧй,
Ме тэнӧ ыста гӧра кырны.
Номыр оз мун гӧра кырны,
Гӧра оз мун ӧш пӧрӧдны,
Ӧш оз мун васӧ юны,
Ва оз мун би кусӧдны,
Би оз мун ош гӧн сотны,
Ош оз мун мортӧс сёйны,
Морт оз мун кӧин кыйны,
Кӧин оз мун кӧза сёйны,
Кӧза оз мун тусьла.
Дозмӧрӧй жӧ, дозмӧрӧй,
Ме тэнӧ ыста номыр кокны.
Дозмӧр оз мун номыр кокны,
Номыр оз мун гӧра кырны,
Гӧра оз мун ӧш пӧрӧдны,
Ӧш оз мун васӧ юны,
Ва оз мун би кусӧдны,
Би оз мун ош гӧн сотны,
Ош оз мун мортӧс сёйны,
Морт оз мун кӧин кыйны,
Кӧин оз мун кӧза сёйны,
Кӧза оз мун тусьла.
Варышӧй жӧ, варышӧй,
Ме тэнӧ ыста дозмӧр вартны.

Варыш муні дозмӧр вартны,
Дозмӧр муніс номыр кокны,
Номыр муніс гӧра кырны,
Гӧра муніс ӧш пӧрӧдны,
Ӧш муніс васӧ юны,
Ва муніс би кусӧдны,
Би муніс ош гӧн сотны,
Ош муніс мортӧс сёйны,
Морт муніс кӧин кыйны,
Кӧин муніс кӧза сёйны,
Кӧза мунӧ тусьла.

* * *

9. — Руй, руй, руй,
Уна-ӧ кос няньыд?
— Кудйӧн-джынйӧн.
— А кос няньтӧ кӧ сёян,
Кокыд пыктӧ.
— Кокӧ кӧ пыктӧ,
Паччӧр вылӧ кая,
Кокӧс шонта.
— Коктӧ сотас пач вылад.
— Пач юр вывтіыс чечча.
— Кокыд чегӧ.
— Кокӧ кӧ чегӧ,
Пу кок пукта.
— Пу кокыд сісьмас.
— Лы кок пукта.
— Лы кокыд тӧрмас.
— Кӧрт кок дорӧда да
Ас нэмӧс тырмас.
— Кӧрт кокыд сімас.
— Майӧг вылӧ кая,
«Руй, руй» шуа дай
Лэбзя!

* * *

10. Мӧдлапӧлын тшын тыдалӧ.
Мый тшын? — Пан тшын.
Мый пан?— Лёк пан.
Мый лёк? — Пӧльӧ лёк.
Мый пӧльӧ? — Макля пӧльӧ.

Мый макля? — Джи макля.
Мый джи? — Чадӧ джи.
Мый чадӧ? — Ёді чадӧ.
Мый ёді? — Вурд ёді.
Мый вурд? — Бур вурд.
Мый бур? — Никыль бур.
Мый никыль? — Ва никыль.
Мый ва? — Ем ва.
Мый ем? — Пыстӧм ем.

МОЙДЪЯС

елядьлы мойдыс унакодь жӧ. Тані йӧзӧдӧма сӧмын некымынӧс. Мойдъяслӧн артманногыс уна пӧлӧс: ӧтияс на пиысь ёна важсяӧсь, йитчӧмаӧсь важся видзӧдласъяскӧд, челядьлӧн важъя ворсӧмъяскӧд, мӧдъяс томджыкӧсь, гудрасьӧмаӧсь рочысь воӧм мойдъяскӧд («Кань да петук», «Леньӧ»). Важся мойдъяс вель ёна паськалӧмаӧсь да уна вариантын тӧдсаӧсь быд коми му пельӧсын. Медся тӧдчанаыс на пиысь «Шыр да тшегыр» мойд, коді тӧдсаджык «Шыр да катша» ним улын. Сэні висьтавсьӧ, кыдзи шыр катшалӧн морӧс лыысь вӧчӧ пыж да кывтӧ-катӧ ю кузя. Сылы паныдасьӧны кӧч, руч, кӧин да ош. Шыр пуксьӧдӧ ставнысӧ пыжас. Медбӧрын пуксьӧ ош да путкыльтӧ пыжсӧ. Тані вайӧдӧма вариант, коді торъялӧ висьталӧм сюжетсьыс. Шыр пуксьӧдӧ пыжас медводз кӧчӧс, унмовськӧдӧ сійӧс сьыланкывйӧн, а сэсся виӧ сійӧс. Сідзи жӧ сійӧ вӧчӧ и мукӧд зверьясыскӧд. Тайӧ вариантыс медся важ. Шырыс тані вывті мудер животнӧй. Татшӧмӧн, тыдалӧ, сійӧс лыддьылӧмаӧсь комияс

да некымын мукӧд родственнӧй народъяс. Сідз, миян суседъяслӧн, ханты да мансияслӧн, тшӧкыда жӧ паныдасьлӧны мойдъяс, кӧні шырӧс петкӧдлӧма медся сюсь пемӧсӧн, а мансияслӧн ӧти висьтын пасйӧма весиг, мый мортӧс, кодлы мойвиӧма кыйны шырӧс, донъялӧны вылӧджык ошкӧс чергӧдысьыс.

Шырлӧн эм аслас сьыланкыв. Тайӧ сьыланкывйыс, кыдзи водзынджык нин пасйылім, вермӧ торйӧдчыны мойдсьыс да овны асшӧр олӧмӧн. Мойдас шырлӧн сьыланкыв ворсӧ ыджыд роль. Сы отсӧгӧн шыр магнитӧн моз кыскӧ ас дінас зверьясӧс, а сэсся, сьыланкыв отсӧгнас жӧ унмовськӧдӧм бӧрын, кувмӧн розьӧдлӧ налысь юр вемсӧ.

Шыр сьылӧ сійӧс, мый ачыс вӧчӧ. Татшӧм сяма сьыланкывйыс шусьӧ импровизацияӧн. Импровизация — сьыланкывъяслӧн ёна важся форма. Тайӧ содтӧд на висьталӧ сы йылысь, мый тайӧ мойдыс ёна нин важ.

«Ӧньӧ-макӧ» мойд гаралӧ сиктса челядьлӧн зэв важ чача йылысь. Вӧрзьӧдан кӧ тайӧ чачасӧ, сійӧ заводитас копрасьны да вель дыр тадзисӧ педзас-катласяс. Чачаыслӧн тайӧ свойствоыс и артмӧдӧма мойдсӧ: копрасьны заводитӧм бӧрын удитӧны нин «кувны» ӧньӧ-маклӧн витнан моньыс, а сійӧ век на педзигтӧ.

Дерт, челядьлы мойдъяссӧ вӧчисны верстьӧ йӧз да медводзын найӧ эз вӧвны забаваӧн. Но кор мойдъяс воштісны ассьыныс магическӧй тӧдчанлунсӧ, унджыкыс на пиысь вуджисны челядь репертуарӧ. Тайӧ мойдъясыс лӧсяланаӧсь челядь интересъяслы, туянаӧсь налӧн вежӧрлы. Найӧ индӧны, кутшӧм лёкторйысь колӧ виччысьны, кутшӧм качествояс мортлӧн ошканаӧсь, да сы вӧсна ворсӧны ыджыд познавательнӧй да воспитательнӧй роль.

1. СКӦТЫС ВОШИ

Дудаӧс нылыс гӧститны корӧ. «Батьӧ, мамӧ,— шуӧ,— волӧ гӧститны!»—«Волыны эськӧ позьӧ да кытчӧ нӧ скӧтнымӧс колям!» — вочавидзӧ батьыс.— «А скӧтныд вой-мӧдсӧ олас сідзи!» Сэсся бать-мам локтасны, вой кык узясны нылыс дорын. Налӧн скӧт ставыс сэк костi петас картасьыс, лэччасны ва юны.

Дудалӧн каньыс лэччӧ ва дорӧ юны нявзігтырйи,
Дудалӧн понйыс лэччӧ ва дорӧ юны увтігтырйи,
Дудалӧн межыс лэччӧ ва дорӧ юны барзігтырйи,
Дудалӧн порсьыс лэччӧ ва дорӧ юны руксігтырйи,
Дудалӧн мӧскыс лэччӧ ва дорӧ юны баксігтырйи,
Дудалӧн вӧлыс лэччӧ ва дорӧ юны гӧрдлігтырйи.

Дуда гортас локтас. Скӧт абу, карта ӧдзӧс гурйыв восьса. Дуда мӧдӧдчас скӧтсӧ корсьны.

Дуда, дуда, кытчӧ мӧдiн?
Вӧлӧс корсьны.
Кутшӧм нӧ вӧлыд?
Тшая кока.

Дуда, дуда, кытчӧ мӧдiн?
Мӧскӧс корсьны.
Кутшӧм нӧ мӧскыд?
Быркмӧс синма.

Дуда, дуда, кытчӧ мӧдiн?
Порсьӧс корсьны.
Кутшӧм нӧ порсьыд?
Эзысь щӧтя.

Дуда, дуда, кытчӧ мӧдін?
Межӧс корсьны.
Кутшӧм нӧ межыд?
Зарни сюра.

Дуда, дуда, кытчӧ мӧдін?
Понйӧс корсьны.
Кутшӧм нӧ понйыд?
Катшыса сьыліа.

Дуда, дуда, кытчӧ мӧдін?
Каньӧс корсьны.
Кутшӧм нӧ каньыд?
Вомӧна визя.

Дудалы сэсся индасны, кытчӧ скӧтыс вошӧма. Дуда ачыс лэччӧ ва дорӧ скӧтсӧ вайӧдны. Дудалӧн скӧтыс локтӧ гортӧ горзігтырйи. Тшыгъялӧмаӧсь, сёйны корӧны!

* * *

2. РУЧ ДА ЧОКЫР

Руч да чокыр олӧны. Олісны, олісны да налӧн няньныс и вӧлӧганыс быри. Сэсся кутісны пудъясьны, код вылӧ пуд усьӧ начкыны. Пудъясисны — чокырӧс начкыны. Чокыр ыстӧ ручӧс: мун жӧ ветлы чадӧ ордӧ пуртла. Муніс чадӧ пуртла и шуӧ:

Чадӧӧй, чадӧӧй,
Вай меным пурттӧ
Чокырӧс начкыны,
Менӧ ручӧс вердны.

— Сета эськӧ пуртӧс да менам пуртыд зэв ныж, мун ветлы ен ордо зудла.

Мунас.

Енмӧй, енмӧй,
Вай меным зудтӧ
Чадӧ пурт кеслыны,
Чокырӧс начкыны,
Менӧ ручӧс вердны.

Ен и шуӧ: ме эськӧ зудтӧ зэв сета да менам зудыс сьӧкыд. Мун ветлы тӧлысь ордӧ ӧшла.

Руч бара тӧлысь ордӧ трин-трон котӧртас.

Тӧлысьӧй, тӧлысьӧй,
Вай меным ӧштӧ
Ен зуд кыскыны,
Чадӧ пурт кеслыны,
Чокырӧс начкыны,
Менӧ ручӧс вердны.

Тӧлысь шуӧ: сета эськӧ, да менам ӧд ӧшкӧ вердтӧм да муннысӧ дышӧдчӧ. Мун ветлы шонді ордӧ пила.

Руч бара пышъяс.

Шондіӧй, шондіӧй,
Вай меным питӧ
Тӧлысь ӧш вӧтлыны,
Ен зуд кыскыны,
Чадӧ пурт кеслыны,
Чокырӧс начкыны,
Менӧ ручӧс вердны.

А шонді и шуӧ: менам ӧд пиӧй тшыг. Мун ветлы кӧза ордӧ йӧвла.

Зэв ӧдйӧ руч котӧртас кӧза ордӧ.

Кӧзаӧй, кӧзаӧй,
Вай меным йӧвтӧ
Шонді пиӧс вердны,
Тӧлысь ӧш вӧтлыны,
Ен зуд кыскыны,
Чадӧ пурт кеслыны,
Чокырӧс начкыны,
Менӧ ручӧс вердны.

— Сета эськӧ, да менам ӧд дозйыс абу, некытчӧ лысьтынысӧ. Мун тэ ветлы пипу дозла.

Руч бара мӧдӧдчас пипу ордӧ.

Пипуӧй, пипуӧй,
Вай меным дозтӧ,
Кӧза йӧв лысьтыны,
Шонді пиӧс вердны,
Тӧлысь ӧш вӧтлыны,
Ен зуд кыскыны,

Чадӧ пурт кеслыны,
Чокырӧс начкыны,
Менӧ ручӧс вердны.

— Сета эськӧ,— шуӧ пипу,— да менам ӧд нинӧмӧн перйынысӧ. Мун ветлы ош ордӧ пиньла.

Ош дінӧ мунӧ.

Ошкӧй, ошкӧй,
Вай меным пиньтӧ
Пипу доз перйыны,
Кӧза йӧв лысьтыны,
Шонді пиӧс вердны,
Тӧлысь ӧш вӧтлыны,
Ен зуд кыскыны,
Чадӧ пурт кеслыны,
Чокырӧс начкыны,
Менӧ ручӧс вердны.

Ош сетас пиньсӧ. Сэсся ош пиньнас пипу доз перъяс, кӧза йӧв лысьтас, шонді пиӧс вердас, тӧлысь ӧш петкӧдас картасьыс, чадӧ пурт кеслас, чокырӧс начкыны мунӧ. Керыштас чадӧ пуртнас да оз сюр. Пуртыс джек помас сибдас, а чокыр повзяс дай пышъяс. Руч и тшыг кольӧ.

* * *

3. ШЫР ДА ТШЕГЫР

Тшегыр[1] да катша овмӧдчӧмаӧсь. Катша ветлас турунла. Турун ваяс да чукӧстас: «Тшегырӧй чойӧй, пет турун ректыны!» Ректасны да ужнайтны пуксясны. Катша ошкыштас: «Зэв тай чӧскыд шыдыд!» «А ме ӧд,— тшегырыд шуӧ,— бӧжӧс сюйлі дай шыдыд госасьӧма».

Катша пондас шуны тшегырлы: «Аски бара тэ ветлы тунысла, а ме кольчча пусьыны». Вот катша аскинас кольчас гортӧ, а тшегыр мунас турунла. Пусигӧн катша бӧж помсӧ сюйлас чугунӧ, видлас да шыдыд абу чӧскыд. Пыдӧджык сюяс дай ачыс чугунас усяс дай пусяс.

Тшегыр воас турунлаысь да пондас чуксасьны: «Катша чойӧ, пет турун ректыны!» Горзас, горзас, а катша оз пет. Тшегыр пырас гортӧ — некод оз тыдав. Шы ни ру. Кыскас

---

[1] Тшегыр — сӧза лы, вема лы.

шыд чугун, а сэні катша. Сёяс яйсӧ да кӧясӧ залавка улас пуктас.

Шыр волас да кӧясӧ гусьӧн пышйӧдас. Сэсся вильӧдас, лэччӧдас ва дорӧ да катша кӧясьыс пыж вӧчас. Пуксяс пыжӧ да горӧдас сьывны:

Шыр кывтӧ-катӧ
Катша кӧя пыжӧн,
Ур бӧж зібйӧн,
Мой лопта пелысӧн.

Видзӧдлас кӧ — кӧч берег дорын дзибрасьӧ. Вӧзйысьӧ: «Шырӧ чойӧ, босьт менӧ тшӧтш. Лӧсьыда сьылан да кывзышта». «Лок пуксьы». Кӧч сӧлас. Шыр водзӧ мӧдӧдчас. Сьылӧ. Казяліс-а, кӧч вугралӧ. Шырыс зырӧдіс да ӧти пеляс пырис — йирис, йирис, мӧд пеляс пырис — йирис, йирис. Кӧч кулі. Ӧдйӧ босьтіс пуртсӧ, зудъяліс. Кусӧ кулис, бӧжсӧ ас улас пуктіс, ордлысьыс мегыр вӧчис, яйсӧ бадь вуж улӧ сюйис. Водзӧ мӧдӧдчис.

Шыр кывтӧ-катӧ
Катша кӧя пыжӧн,
Ордлы мегырӧн,
Кӧч бӧж пуклӧсӧн.

Руч гоннялӧ берег дорын. Шырлы вӧзйысьӧ: «Ёна жӧ тэ мичаа сьылан, лэдз менӧ пыжад». «Лок!» Руч сӧлас пыж ныpас. Шыр бара сьывны горӧдас. Руч вугыртас. Шыр зырӧдас да ӧти пеляс пыравлас, мӧдас пыравлас, йирыштас — руч кулӧ. Кусӧ куляс шапка вылӧ. Шапка на ковмӧма шырлы, рӧзбойниклы, руч ку шапка! Кулис. Эштіс. Яй берегӧ катіс. Тӧв кежлӧ чӧжӧ. Ачыс бара водзӧ.

Шыр кывтӧ-катӧ
Катша кӧя пыжӧн,
Ордлы мегырӧн,
Кӧч бӧж пуклӧсӧн,
Ордлы мегырӧн,
Руч ку шапкаӧн.

Кӧин кылӧма да локтӧ. Вӧзйысьӧ. «Но босьта, мыйла ог босьт, менам босьттӧм абу». Кӧин грымкерас-сӧлас пыжӧ. А шыр век сьылӧ. Унзіль босьтас кӧинӧс. Пукалӧ, вугралӧ. Шыр бара зырӧдіс да ӧтар пеляс пыравліс — йирис, мӧдар пеляс пыравліс. Кӧин эштіс. Шырыд кусӧ кулис пась вылӧ,

сювсӧ перйис бечева вылӧ. Пыж вылӧ чеччис, водзӧ гольк-йӧдлӧ.

Шыр кывтӧ-катӧ
Катша кӧя пыжӧн,
Ордлы мегырӧн...

Ош вӧзйысьӧ берег дорсянь. Шыр пуксьӧдас. А ачыс пыр сьылӧ:

...Кӧч бӧж пуклӧсӧн,
Кӧин сюв бечеваӧн,
Ур бӧж зібйӧн,
Мой лопта пелысӧн,
Лыа дорсӧ зібйыштӧ,
Кыркӧтш дорсӧ сыныштӧ.

Ош унмовсяс чорыда. Юрыс морӧс вылас усьӧ. Шыр бара пельяссӧ сылысь розьӧдлас-йирас да виас оштӧ. Вольпась вӧчас кусьыс. Сэсся тшегыр дорӧ локтас дай овны-вывны кутасны.

* * *

4. КАНЬ ДА ПЕТУК

Кань да петук олӧны. Кань шуӧ: «Ме, петукӧ, талун муна пес керавны. Тэ эн шыасьнекодлы». Петуклы некодӧс эз тшӧкты лэдзны. Кань муні вӧрӧ. А ӧшинь улас локтіс руч да кутіс сьывны:

Петукӧй, петукӧй,
Восьтыштлы ӧшиньтӧ,
Анькытш тусьтор сета,
Шобді тусьтор сета.

Мыччыштіс петук юрсӧ. Руч сійӧс тшапкис дай нуны кутіс. Кань ылын, керасьӧ кылӧ. Петук горзыны пондіс:

Канильӧй, чойильӧй,
Менӧ руч пышйӧдӧ
Сьӧд вӧр шӧрӧ!

Кань кыліс. Ручӧс панйис. Петукӧс мырддис ручлысь да вайӧдіс гортӧ. Аски,— шуӧ,— эн нин мыччысь некодлы, ылӧ-

джык муна пес керавны. Сэсся вой сідз олісны. Бара муніс кань пес керавны. Руч бара локтіс, бара кутіс ылӧдчыны ӧшинь улас. Петук горзӧ ӧшинь сайсянь: «Ме ог нин, ручӧ, мыччысь, тэ бара менӧ пышйӧдан». Зэв дыр пӧръяліс, пӧръяліс руч, да петуклы ёна окота лои кӧть син пӧвнас видлыны чӧскыд анькытш тусьяссӧ. Мыччысьыштіс, а руч тшапкис дай бара пышйӧдіс. Кань доза ылӧ мунӧма, да муртса-муртса кылыштӧ керасян шыыс. Петук бара мӧдіс горзыны:

Канильӧй, чойильӧй,
Менӧ руч пышйӧдӧ
Сьӧд-пемыд вӧр шӧрӧ
Кузь пуяс костӧд,
Векньыд ордымъясӧд!

Каньыс бара кылас да ӧдйӧ локтас да мырддяс бӧр.

— Но аски зэв нин ылӧ муна. Эн нин сэсся мыччысь, эн восьты ручлы!

Мӧд лун бара мунас кань пес керавны. Зэв ылӧ. Керасян шыыс оз и кыв. Руч бара локтас. Ӧшинь улӧ сувтас да сьылӧ мыла гӧлӧсӧн:

Петукӧй, петукӧй,
Восьтыштлы ӧшиньтӧ,
Анькытш тусьтор сета,
Шӧобді тусьтор сета.

Оз восьт петук. Руч вомгорулас моз шуӧ: «Оз нӧ, и муна. Анькытшсӧ татчӧ койышта дай муна гортӧ!»

А ачыс ӧшинь улас дзебсяс. Чӧв олӧ. Петук восьтас ӧшиньсӧ, видлыны кӧсъяс анькытшсӧ. А руч тшапкас сійӧс дай котӧртас. Горзас, горзас петук, кань оз кыв. Ёна ылӧ мунӧма. Сідз сэсся и пышйӧдас петукӧс руч. Со ӧд мый овлӧ кывзысьтӧмыскӧд!

* * *

5. ӦНЬӦ-МАКӦ

Оліс-выліс ӧньӧ-макӧ. Сылӧн вӧлі вит монь: сёй монь, сюмӧд тупыль монь, турун кӧрӧб монь, рос монь да гадь монь. Ӧньӧ-макӧ ачыс век педзӧ. Сёй моньӧс вала ыстас. Зэрмас дай сёй монь нильзяс. Сюмӧд тупыль моньӧс ыстас

пывсян ломтыны. Сійӧ истӧг тувсӧ ӧзтас, а биыс бӧжас кутчысяс, дай сотчас. Турун кӧрӧб моньӧс ыстас мӧслы турун сетны. Тӧв пӧльыштас да турун кӧрӧб моньӧс мӧслы вомас нуас. Мӧс сійӧс сёяс. Рос моньӧс ыстас сарай чышкыны да джоджж плака костӧ сибдас. Гадь монь сералас, сералас дай потӧ.

А ӧньӧ-макӧ век педзӧ.

6. ЛЕНЬӦ

Олісны-вылісны леньӧ гозъя. Леньӧ вӧлі ёна дыш. Вот коркӧ гӧтырыс сійӧс песла ыстӧ.

— Леньӧ, леньӧ, песла кайлы!

— Кӧмӧдан кӧ, кайла.

— Леньӧ, леньӧ, песла кайлы!

— Пасьтӧдан кӧ, кайла.

— Леньӧ, леньӧ, песла кайлы!

— Вӧв кӧ доддялан, кайла.

— Леньӧ, леньӧ, песла кайлы!

— Вӧжжи кӧ киӧ сетан, кайла.

Каяс. Пуӧ тотшвартас. Пуыс горӧдчас:

— Мый нӧ, леньӧ, колӧ? Эн керав менӧ.

— Гӧтыр тшӧктіс ӧшинь ув тыр пес лэччӧдны.

— Мун лэччы гортӧ. Лоӧ пескыд.

Лэччас. Ӧшинь улын тырыс пес. А гӧтыр видӧ. Карта тыр скӧт пӧ мед корин.

Каяс. Пуӧ тотшвартас.

— Мый, леньӧ, колӧ? Эн керав менӧ.

— Гӧтыр тшӧктіс корны карта тыр скӧт.

— Мун лэччы. Лоӧ тіян скӧт.

Лэччас. Видзӧдӧ — карта тыр скӧт налӧн эм. А гӧтыр бара нин шуалӧ: мед пӧ миян сарай тыр турун. Каяс. Пуӧ тотшвартас.

— Мый, леньӧ, колӧ?

— Гӧтыр шуис, мед миян вӧлі сарай тыр турун.

— Мун лэччы.

Лэччас. Налӧн сарай тыр турун. Гӧтыр шуалӧ: мед эськӧ миян жытник тыр нянь. Каяс. Пуӧ тотшвартас.

— Мый, леньӧ, колӧ?

— Гӧтыр тшӧктӧ: мед пӧ миян жытник тыр нянь.

Лэччас. Налӧн жытник тыр нянь. Гӧтыр паныд петӧ: мед пӧ миян зэв уна сьӧм.

Каяс. Пуӧ тотшвартас.

— Мый, леньӧ, колӧ?

— Уна сьӧм ковмӧма.

— Мун лэччы.

Лэччас. Зэв уна деньга налӧн. А гӧтыр инас оз ӧшйыв. Мед эськӧ пӧ тэ купеч лоан, а ме купечика. Каяс. Пуӧ тотшвартас.

— Мый, леньӧ, колӧ?

— Гӧтыр шуӧ, мед пӧ эськӧ ме купечӧн лоа, а сійӧ купечикаӧн.

Лэччас — мужик стойка сайын вузасьӧ, гӧтыр кӧлач сёйӧ, кампет личышталӧ. Мужик водзас жӧдзӧ. Бара шуӧ: леньӧ, кай! Тэ мед сар, ме сарица. Каяс. Пуӧ тотшвартас.

— Мый, леньӧ, колӧ?

— Гӧтырлы ковмӧма, мед ме сарӧн лоа, а сійӧ сарицаӧн.

— Мун лэччы.

Лэччас — ачыс кыр пон, гӧтырыс энь пон.

Эн горшась!

ЛЫДДЬЫСЯНКЫВЪЯС

Вель ыджыд места челядь олӧмын бӧсьтӧны ворсӧмъяс. Ворсӧм пырыс найӧ тӧдмасьӧны олӧмкӧд, велӧдчӧны вӧчны сійӧс жӧ, мый и налӧн мамбать, ворсӧм отсалӧ налы бытмыны-сӧвмыны вына, смел, сюсь йӧзӧн. А ворсӧм водзвылас тшӧкыда ковмывлӧ юксьыны-пудъясьны, медым честнӧя юклыны ас костын ворсан рольяссӧ.

Пудъясьӧны челядь уна ногӧн, но медся тӧдчанаыс, медся радейтанаыс челядьлӧн — пудъясянкыв отсӧгӧн. Пудъясянкыв — сійӧ чочкӧм, мӧрччана рифмаа, чёткӧй ритма дженьыдик кывбур. Пудъясьӧны пырджык тадзи: ворсысьяс сувталӧны радӧн либӧ кытшӧн, на пиысь кодкӧ ӧти шуалӧ пудъясянкывсӧ, а быд кыв шуигӧн сійӧ инмӧдчывлӧ кинас ӧти бӧрся мӧдлы, и код вылын помасяс медбӧръя кылыс, сійӧ петӧ кытшсьыс. Тадзи шуалӧны мӧд пӧв, коймӧд пӧв.

Коді кольӧ медбӧрын, сылы и ковмас новлӧдлыны. Водзвыв кӧ сёрнитчасны, новлӧдлысьнас вермас лоны и сійӧ, коді первой петӧ кытшсьыс, код вылӧ медводз пуд усьӧ.

Корсюрӧ пудъясянкыв заводитчӧ лыдпасъяссянь, а мукӧд дырйи весиг дзоньнас артмӧма овлӧ лыдпасъясысь. Та вӧсна пудъясянкывсӧ мӧд ног шуӧны лыддьысянкывйӧн. Научнӧй сёрниын частӧджык бергалӧ бӧръя кылыс. Сійӧ стӧчаджык да пыдісяньджык восьтӧ тайӧ жанрыслысь подувсӧ. Сы вӧсна тані ми бара жӧ кутам вӧдитчыны тайӧ кывнас.

Кутам кӧ корсьны вужъяссӧ лыддьысянкывлысь, веськалам уна нэмъяс сайӧ. Важысянь нин кодсюрӧяслы ковмыліс кыскыны жеребей, медым пуд отсӧгӧн тӧдмавны, кодӧс кутшӧм рӧк суас. И ош кыйигӧн кӧ, шуам, ковмас первой матыстчыны сы дінӧ ӧти мортлы, то код вылӧ усьӧ пуд, сійӧ оз нин сэсся вермы бӧрыньтчыны: жеребей тадзисӧ петкӧдліс! Сідзкӧ, лыддьысянкыв воис важся пудъясьӧмъяссянь. Но таысь кындзи, дерт, лыддьысянкывлӧн эм на и мукӧд подувъяс. Лыддьысянкывъясын шемӧс босьтӧ кыктор. Найӧ ёна йитчӧмаӧсь лыдкӧд, и лыддьысянкывйын вель уна кыв, кодъясӧс некыдзи он вермы гӧгӧрвоны. Со, шуам, уна-ӧ гӧгӧрвоан татшӧмысь:

Ати, кути,
Кӧрма, лия,
Дзия, вия,
Солом, пита...

Зэв бура тӧдчӧ лыддьысянкывъясын и лыдыс, толькӧ кывъяссӧ сэні шуалӧма аслыспӧлӧсног, гугӧн-банӧн:

Ӧй, кый,
Куй, нёй,
Вий, квай...

либӧ:

Ӧтук, кӧтук,
Нёлют, визют...

Мыйла тадзи вӧчсьӧма? Сы вӧсна, мый важся йӧз уна нэмъяс сайын на чайтлӧмаӧсь, мый став вӧрса да васа ловъя ловыс кылӧны да гӧгӧрвоӧны морт сёрнисӧ. И сы вӧсна найӧ полӧмаӧсь, мый, кутасны кӧ найӧ вӧравны муӧм водзын, либӧ прӧмыс лыддигӧн, веськыда сёрнитны, пемӧсъясыд найӧс гӧгӧрвоасны да некутшӧм вӧралӧмъяс оз удайтчыны. Дерт, сэсся найӧ кутасны зільны сёрнитны гуга-бана сёрниӧн.

Тадзи некымын помка вӧсна олӧмас артмис аслыспӧлӧс сёрни, а сэсся сійӧ бӧрыннас важся верстьӧ йӧзлӧн ворсӧмъяскӧд йитӧдын вуджис челядьлӧн ворсӧмъясӧ.

Но челядь киӧ веськалӧм бӧрын лыддьысянкывъясыс заводитісны овны асшӧр олӧмӧн. Лыддьысянкыв лои сӧмын ворсанторйӧн, забаваӧн. Важся кыв формаяс вылӧ видзӧдӧмӧн, найӧ кутісны содтавны ас наукӧн артмӧдӧм кывъяс, найӧ ещӧ нин ылынӧсь тыр вежӧртаса кывъясысь, но челядьлы найӧ мӧрччисны паметьӧ. Тайӧ выль кывъясыс оз нин некутшӧма йитчыны лыдкӧд, числӧлысь рольсӧ ас вылас босьтіс ӧтнас ритм. Ритмикалӧн рольыс лыддьысянкывйын ещӧ на содіс.

Дерт, сӧмын вежӧртас куттӧм кывъясыс эз вермыны дыр кутчысьны юрын. Сы вӧсна лыддьысянкывъясӧ кутісны веськазны торъя осмыслитӧм кывъяс, а та бӧрын вочасӧн и асьныс лыддьысянкывъяс кутісны вежны чужӧмбаннысӧ. Тайӧ лыддьысянкывъяс лоис нин кутшӧмкӧ содержание:

Ним, сам, вартіс,
Петушокӧс лыйис,
Пуис, сёйис,
Потіс!

Мукӧд жанръяскӧд йитӧдын сӧвмыны кутіс лыддьысянкывйын и сэтшӧм тӧдлытӧм водзджык визь, кыдзи шмонитӧм. Кутшӧмсюрӧ тешкодьторъяс, кодъяс овлывлісны челядь олӧмын, кодъясӧс найӧ аддзылісны ас синмӧн, крукасисны паметьӧ да содтісны лыддьысянкывъяслысь тематикасӧ:

Серӧд тайтӧ
Усис няйтӧ...

Лыддьысянкывйыс весиг кутіс мукӧд дырйи ворсны и содтӧд роль: чиршӧдны ёрта-ёртнысӧ:

Сеня Гриш,
Купеч ӧш,
Льӧм пу плеш...

Татшӧм сяма лыддьысянкывйыс, кӧть и эз на дзикӧдз йӧткышт важ формаа пудъясянкывъяссӧ, пыр ёнджыка кутіс шуавсьыны челядь котыръясын. Найӧ чужӧны быд челядь коллективын, бурджыкъясыс на пиысь зэв крепыда овмӧдчӧны челядь сьӧлӧмъясын да борд вылын моз разӧдчӧны Коми му пасьтала.

1. Ӧти — мӧти,
Кык — мык,
Куим — муим,
Нёль — моль,
Вит — низь,
Квайт — нязь,
Сизим — мизим,
Кӧкъямыс — пырталысь,
Ӧкмыс — прӧмыс,
Дас — пас,
Кызь — лызь,
Комын — вомын,
Щакӧ — бакӧ,
Пере — Дуне,
Тшакыр — бакыр,
Кисель, квас!

* * *

2. Ӧтик — шытик,
Кык — мык,
Куим — нюим,
Нёль — моль,
Вит — нит,
Квайт — няйт,
Сизим — низим,
Кӧкъямыс — мыкталысь,
Ӧкмыс — прӧмыс,
Дас — пас,
Пес чипас!

* * *

3. Ӧтик — мӧтик,
Кык — мык,
Куим — муим,
Нёль — моль,
Вит — мит,
Квайт — майт,
Сизим — мизим,
Кӧкъямыс — мӧкъямыс,
Ӧкмыс — мӧкмыс,
Дас — мас,

Кино вылӧ пыран пас,
Тшакӧ, вакӧ,
Кисель, квас,
Кино вылысь петан час!

* * *

4. Ӧй, кый,
Куй, нёй,
Вий, квай,
Сий, кӧкъяр,
Ӧнтан, макар,
Томан, клещи,
Гужи, пунӧй,
Вань!

* * *

5. Ӧтук, кӧтук,
Нёлют, визют,
Семан, кӧндраш,
Шиндри шлю!

* * *

6. Ӧтика, кыка,
Куима, нёля,
Вита, квайта,
Сизима, кӧкъямыса,
Ӧкмыса, даса,
Чипки, липки,
Круга, пуля,
Нижна, верхна,
Краля, кӧрӧб!

* * *

7. Ӧдӧгысь, мӧдӧгысь,
Киллыысь, коллыысь,
Изьва, азьва,
Туг!

* * *

8. Ӧдзегысь, мӧдзегысь,
Киллыысь, коллыысь,
Сьӧд сар, мӧд сар,
Ним, сам, вартіс,
Петушокӧс лыйис,
Пуис, сёйис,
Потіс!

* * *

9. Ӧтри, мӧтри,
Пӧд Михайло,
Синер, Васька,
Вӧр кӧзяйка,
Платон — дон,
Тима — лагун,
Пода сёян,
Дӧк, кӧр,
Нюр, вар,
Шеп!

* * *

10. Ӧдӧг, мӧдӧг,
Тынъян, конъян,
Сӧтсар, пӧтсар,
Истан, вартан,
Гумъян, пегыш,
Потіс, лыйис,
Ош!

* * *

11. Ӧдӧким, мӧдӧким,
Тывйӧн, корйӧн,
Сӧптӧн, коптӧн,
Ылі сая,
Маті пуа,
Регыд хлоп,
Лыйис!

* * *

12. Ӧгӧдім, мӧгӧдім,
Сӧтсӧр, пӧтсӧр,
Пийӧр, вийӧр,
Пом, лин, сан,
Пувер, Петыр,
Бок, лыйис!

* * *

13. Ӧдылым, мӧдылым,
Сьӧд тар, пӧд тар,
Ниже бое,
Вартан пуӧ,
Бекышӧ, бӧтӧлӧ,
Ыз!

* * *

14. Атӧ, катӧ,
Кирме, лёльӧ,
Чибӧ, чойӧ,
Юрӧ, ярӧ,
Кали, пути,
Кись!

* * *

15. Атӧ, катӧ,
Кирмӧ, лёльӧ,
Чипан, чойӧ,
Рийӧ, райӧ,
Тали, пути,
Кики, ваки,
Сором, битом,
Лежнӧг, вежнӧг,
Нӧк, пӧк, сӧк!

* * *

16. Ати, кути,
Кӧрма, лия,
Дзия, вия,
Солом, пита,
Вата, карнан,
Быч!

* * *

17. Ата, бата,
Кирча, карча,
Сэсь мун,
Тась мун!

* * *

18. Ати, пути,
Карма, лия,
Чия, вия,
Гармония,
Пита, вита,
Крес!

* * *

19. Экӧтӧ, пекӧтӧ,
Пукӧтӧма,
Кабыр, чабыр,

Дай, мана,
Экс, пекс,
Туля, пуля,
На ур!

* * *

20. Акötö, макötö,
Чукöртöма,
Абуль, бабуль,
Дöмöма,
Экс, пекс,
Буля, бук,
На ур!

* * *

21. Акötö, пакötö,
Жугöдöма,
Абель, фабель,
Руменö,
Ики, брики,
Драматики,
Фронька!

* * *

22. Анка, танка,
Зима, зия,
Ющикован,
Зелян, белян,
Борсь!
Дзебся да
Сэки и корсь!

* * *

23. Анька, Дунька,
Пика, пока,
Дёни, бени,
Блок!

* * *

24. Анка, дранка,
Друер дру,
Фиер фаер,
Фуер фу,
Ан дран,
Ни сестра,
Удалыя удака,

Анти менӧ,
Наводи тэнӧ!

* * *

25. Анна, ванна,
Закар манна,
Тійӧ, бийӧ, бук,
Пес плашина,
Буте, боте,
На вреда!

* * *

26. Атум, батум,
Тум, батум,
Тум, Терентий
Атам бум,
Вуматери, карандаш,
Турун вежа краска!

* * *

27. Пери, нери,
Щоко, лыко,
Пято, шото,
Семи, реми,
Дубу, крес,
Пӧнӧмарӧ вӧт!

* * *

28. Ципки, липки,
Вӧрӧнӧй сёкыр,
Наур бока,
Крука, пуля,
Заре, пере,
Туту, руту,
Пято, дедка,
Ибо, чибо,
Дубо, крес,
Лӧсас улын
Дас пас!

* * *

29. Чикили, микили,
Конарье, напарье,
Вильс, вальс,
Гулю!

* * *

30. Ипотан, лопотан,
Пятьсот суддя,
Пӧнӧмар Марья,
Катерина кошка,
Замеркарла
Оленьми, нюленьми,
Чичикты, порыкты,
Гурӧ, мурӧ,
Вилк, волк,
Сарака, марака,
Китшим, котшим,
Пернӧм, пӧтӧлӧк,
То тызьва, лазьва,
Тюр!

* * *

31. Сугу, лугу,
Сийӧ, вийӧ,
Сотӧ, пьятӧ,
Дубӧ крес,
Пӧнӧмар вӧс,
Карандыс;
Тпручь!

* * *

32. Сеня Гриш,
Купеч ӧш,
Льӧм пу плеш,
Мӧлӧт юр,
Из гырддза,
Ала чуг!

* * *

33. Переводан лукодан,
На четыре лопотан,
Тридцать сарасин,
Падан, ладан,
Шахмат, лохмат,
Дивидон, дон,
Сара, бакура, кокора,
Чалля-вужъя!

* * *

34. Гигин, гогин,
Напаръя,
Шыръя, пыръя
Локтӧм!

* * *

35. Додо, лай, лай, лай,
Бакча, бакча, чай, чай,
Тӧвзьы мита мотала,
Кала кочи котала,
Котан зили гаварда,
Махохи да ихвара,
Глунс!

* * *

36. Вичко дорті зон котӧртіс,
Ичӧт дядьӧ юаліс:
Кымын арӧс тэн тырис?

* * *

37. Гӧрд му,
Гӧрд капуста,
Камашӧй, Ӧгашӧй,
Пом. Тшолк!

* * *

38. Ӧтчыд дядьӧ ягӧ кайис,
Ягсьыс аддзис кӧрт туй,
Кӧрт туй вылас автомобиль,
Аттӧ дивӧ — тарантас!

* * *

39. Бабӧлӧн вӧлӧма кань,
Паччӧрӧ кайӧма,
Сёйӧма нянь!

* * *

40. Ӧтчыд мамӧ ньӧбис боті,
Кык лун видзи — сійӧ поті,
А мӧдсӧ пачын соті.

* * *

41. Серӧд тайтӧ
Усис няйтӧ,
Чеччыштіс да
Бара шлёп!

* * *

42. Ӧтчыд арся пемыд войӧ
Кодкӧ курччис менсьым сойӧс,
А ме нюжӧдышті ки,
Вӧлӧмакӧ, лудік пи.
Лудік пиыс вӧлі збой,
Сійӧ паніс мекӧд бой.
Кипод улӧ сюри пурт,
Лудік пилысь сӧті юр!
Вирӧн ойдіс менам горт,
Со ме кутшӧм вӧлі морт!

* * *

43. Ӧтчыд Нина муніс карӧ,
Велӧдчыны сэн пӧварӧ,
Сылы сетісны лёк дар,
Сійӧ лои сэк пӧвар.

* * *

44. Тірс, торс,
Куим стӧкан морс.
Он кӧ вӧдит,
Он и ворс!

ЮРИНДАЛЫСЬ

ВОДЗКЫВ 5

Потандорса сьыланкывъяс . 6

1. Ӧввӧ, ӧввӧ, ӧввӧ . . . 13
2. Руй жӧ, руй жӧ, руй, руй, руй 13
3. Бай, бай, дитя, узь, узь, узь 13
4. Бай, бай, бай, да руй, руй, руй 14
5. Бай, бай, бай, бай да бай, бай, бай 14
6. Коз пу нин нӧшта ме пукала потанӧ дорын . . . 14
7. Керкаын потан бовъялӧ . 15

Лелькуйтчанкывъяс . . . 16

1. Лэби, лэби, шлывмуні . 20
2. Даддьӧй, даддьӧй, гольголь 20
3. Мунамӧ кӧ, мунамӧ . . 20
4. Рӧдтам, котӧртам . . . 21
5. Рӧдтіс, гӧнитіс 21
6. Рӧдтам, гӧнитам 21
7. Кекенач, кекенач . . . 21
8. Чуня певъя локтӧ . . . 22
9. Кекенач, кекенач . . . 22
10. Катша рок пуис, пуис . . 22
11. Катша рок пуис, пуис, пуис 22
12. Катша рок пуис да, пуис да, пуис да 22
13. Кокӧ, кокӧ, котӧрт . . . 23
14. Кокӧ, котрав, котрав . . 23
15. Кокӧ табӧ пышйы, пышйы 23
16. Верба лачкӧ, ме ог лачкы! 23
17. Увлань вужъявны . . . 23
18. Шӧвк кодь корӧсь . . . 24

Чуксасян сьыланкывъяс . . 25

1. Пашӧ пиӧ, чеччы . . . 28
2. Пашӧ пиӧ, чеччы! . . . 28
3. Яков пиӧ, чеччы . . . 29
4. Пашӧ пиӧ, чеччы, мыссьы 29

5. Мурья-Марья, чеччы . . 30
6. Чеччы жӧ, чеччы . . . 30

Шыӧдчанкывъяс 31

1. Лёльӧ, лёльӧ 33
2. Кӧкӧ чойӧ 33
3. Ӧсьт-ӧсьт 33
4. Тыри-пири пунӧй . . . 33
5. Иньӧ да жоньӧ 33
6. Гӧбӧч айка, петав, петав. 34
7. Шонді мамӧ, татчӧ. . . 34
8. Югыд шондіӧ. 34
9. Пачӧ, пачӧ, ломтысь . . 34
10. Пачӧ, пачӧ, гажъяв . . 34
11. Пачӧ, пачӧ, гажъяв . . 34
12. Пачӧ, пачӧ, яр, яр . . . 35
13. Пачӧ, пачӧ, лом, лом . 35

Пемӧсъяс йылысь сьыланкывъяс 36

1. Кысільӧй, канильӧй . . 39
2. Кысільӧй, касільӧй . . . 39
3. Кысіньӧй, касіньӧй . . . 39
4. Кысільӧй, канильӧй . . 39
5. Кысӧйӧ, нявӧйӧ 40
6. Кӧч йӧктӧ, йӧктӧ . . . 40
7. Кӧч йӧктӧ, йӧктӧ . . . 40
8. Катша, катша, китш-котш 40
9. Джиги, джиги. 41
10. Кӧч чеччалӧ шор дорын 41
11. Тӧрӧкан тӧргӧвӧй . . . 41
12. Шыр кывтӧ-катӧ 41
13. Шыр кывтӧ-катӧ . . . 42
14. Шыр кывтӧ-катӧ. . . . 42

Сьыланкывъяс 43

1. Ме пасьталі малича . . 46
2. Тарара, тарара 46
3. Йи кылалӧ, волялӧ . . . 46
4. Йи кылалӧ, дӧлалӧ да . 47
5. Йи кылалӧ, дӧлалӧ. . . 47
6. Сырик, сырик, сыренькой 47
7. Оліс-выліс поп 47
8. Сынан келлян 47
9. Казка показка 47
10. Тутурган тоторган . . . 48
11. Сьӧд вӧр шӧрын да . . 48
12. Сьӧд вӧр шӧрын вӧв гӧрдлӧ 48
13. Сьӧд вӧр шӧрын вӧв гордлӧ 49
14. Вӧр шӧрын вӧв гӧрдлӧ . 49
15. Кыа петӧ — лӧзӧдӧ . . 49
16. Шонді петіс — гӧрдӧдіс. 49
17. Табак пӧскӧтина 50
18. Тпрунь-тпрунь, шынь-шынь 50
19. Старик локтӧ. 51
20. Кӧрттор дороді 51
21. Олі-вылі ӧтнам 51
22. Кум кӧрӧб айка 52
23. Джив, джив, дживанӧй . 53
24. Ӧдзӧдзанӧй, мӧдзӧдзанӧй 53
25. Туй кузя кӧмтӧм . . . 53

Нимтысян сьыланкывъяс . . 58

1. Трун-трун жеребей . . . 60
2. Тун-тун Еремей 60
3. Ирина-гурина 60
4. Оліс-выліс Светича . . . 60
5. Лӧскын Ладимер . . . 60
6. Киннарика, киннарика. . 61
7. Джив, джив, дживанӧй . 61
8. Турун юр, нарман юр . 61
9. Ичмонь — кӧк монь . . 61
10. Ен зэрӧ, зэрӧ 61
11. Тур-тур парка 61
12. Гур-гур-гур кӧсарья . . 62
13. Гриш Егор — вабергач . 62

14. Ӧкулина — матка . . . 62
15. Ӧкулина — матка . . . 62
16. Сулки-булки ва визывтӧ . 63
17. Ӧликсейӧ-Мосейӧ . . . 63
18. Ӧликсейӧ-Мосейӧ . . . 63
19. Джив, джив, дживанӧй . 63
20. Ӧтіли-мӧтіли 64

Мойд подула сьыланкывъяс 65

1. Микитлӧн, коньӧрлӧн . . 67
2. Ӧксы пиян 67
3. Менам вӧлі сера бедь . 67
4. Мамӧ менӧ пӧжаліс . . 67
5. Эжмӧм му кузя ныв котӧртӧ 68
6. Ӧньӧ-макӧ, мый педжан? 68
7. Джуӧ, джуӧ, мый бергалан? 68
8. Зы-зы ош локтӧ 68
9. Ош локтӧ 68
10. Стрӧйка да бабкалӧн . . 69
11. Оліс-выліс бабка . . . 69
12. Рӧдтіс кӧрӧб 69
13. Окма Кузьма 70
14. Поплӧн вӧлі пон 70
15. Гӧрд ӧшкӧс мойда ог? . 70
16. Кыдзи Галя чужан лунӧ . 70

Сьылӧмӧн мойдъяс . . . 71

1. Бобӧ, бобӧ, кытчӧ ветлін? 75
2. Кысӧй-каньӧй 76
3. Руй, руй, руй, руй . . . 77
4. Стрӧй коньӧр корадодь вӧчӧ 77
5. Дуда, дуда, тоштӧ . . . 79
6. Тошӧ кумӧ 79
7. Лёльӧ, лёльӧ, пышйы . . 80
8. Кӧзаӧй, кӧзаӧй 81
9. Руй, руй, руй 83
10. Мӧдлапӧлын тшын тыдалӧ 83

Мойдъяс 85

1. Скӧтыс воши 87
2. Руч да чокыр 88
3. Шыр да тшегыр . . . 90
4. Кань да петук 92
5. Ӧньӧ-макӧ 93
6. Леньӧ 94

Лыддьысянкывъяс 96

1. Ӧти-мӧти 99
2. Ӧтик-шытик 99
3. Ӧтик-мӧтик 99
4. Ӧй, кый 100
5. Ӧтук, кӧтук 100
6. Ӧтика, кыка 100
7. Ӧдӧгысь, мӧдӧгысь . . 100
8. Ӧдзегысь, мӧдзегысь . . 100
9. Ӧтри, мӧтри 101
10. Ӧдӧг, мӧдӧг 101
11. Ӧдӧким, мӧдӧким . . . 101
12. Ӧгӧдім, мӧгӧдім . . . 101
13. Ӧдылым, мӧдылым . . 101
14. Атӧ, катӧ 102
15. Атӧ, катӧ 102
16. Ати, кути 102
17. Ата, бата 102
18. Ати, пути 102
19. Экӧтӧ, пӧкӧтӧ 102
20. Акӧтӧ, макӧтӧ 103
21. Акӧтӧ, пакӧтӧ 103
22. Анка, танка 103
23. Анька, Дунька 103
24. Анка, дранка 103
25. Анна, ванна 104
26. Атум, батум 104
27. Пери, нери 104

28. Ципки, липки 104
29. Чикили, микили 104
30. Ипотан лопотан 105
31. Сугу, лугу 105
32. Сеня Гриш. 105
33. Переводан лукодан . . . 105
34. Гигин, гогин 106
35. Додо, лай, лай, лай . . . 106
36. Вичко дорті зон котӧртіс 106
37. Гӧрд му. 106
38. Ӧтчыд дядьӧ ягӧ кайис . 106
39. Бабӧлӧн вӧлӧма кань . 106
40. Ӧтчыд мамӧ ньӧбис боті 106
41. Серӧд тайтӧ 106
42. Ӧтчыд арся пемыд войӧ 107
43. Ӧтчыд Нина муніс карӧ . 107
44. Тірс, торс 107

ДЕТСКИЕ ПЕСНИ И СКАЗКИ

На коми языке

Составитель Юрий Герасимович Рочев

Художник В. В. Поляков

Редактор В. А. Попов
Худож. редактор М. П. Безносов
Техн. редактор И. Г. Цивунин
Корректор А. А. Надуткина

Сдано в набор 20/IV-1969 г. Подписано к печати 1/XII-1969 г.
Формат 60×84 1/16, бум. л. 3,5, печ. л. 7,0, уч.-изд. л. 4,84.
Заказ № 3893. Ц01204. Тираж 2600. Цена 24 коп. Бумага № 2.
Коми книжное издательство. Сыктывкар, Дом печати.

* * *

г. Сыктывкар, Республиканская типография Управления по печати при Совете Министров Коми АССР.

24 көп.

КОМИ КНИЖНӦЙ ИЗДАТЕЛЬСТВО
1969